Paolo Cognetti este autorul bestsellerului internaţional *Cei opt munţi*, câştigător al Premiului Strega.

POLIROM

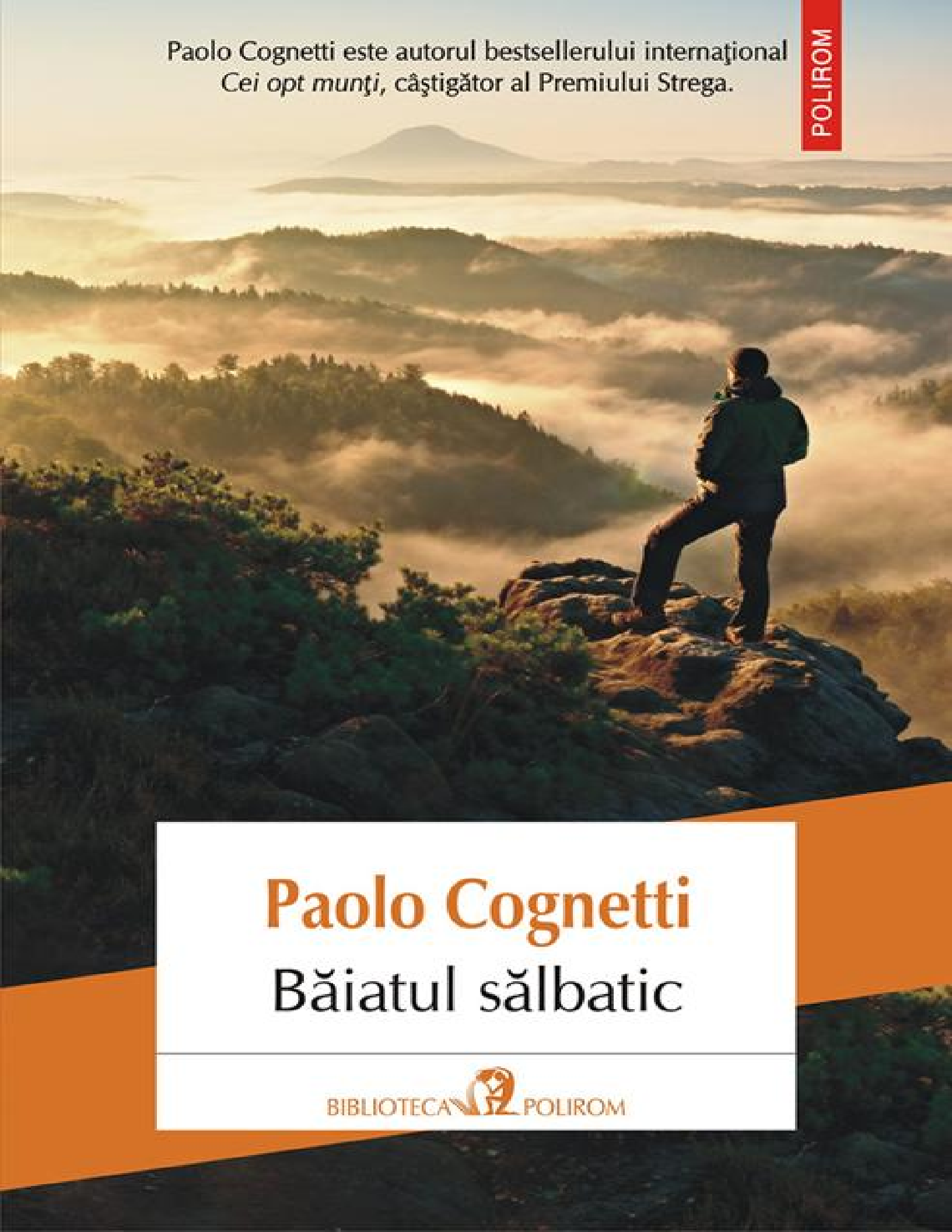

Paolo Cognetti

Băiatul sălbatic

BIBLIOTECA POLIROM

Paolo Cognetti

Băiatul sălbatic

Jurnal de munte

Traducere din limba italiană
de Corina Anton

POLIROM
2018

Paolo Cognetti, *Il ragazzo selvatico*
Copyright © 2017 Cart'armata edizioni Srl/Terre di mezzo Editore, Milano
This edition published in agreement with the Author through MalaTesta Lit. Ag., Milano
All rights reserved
© 2018 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-7444-2
ISBN PDF: 978-973-46-7445-9
ISBN print: 978-973-46-7476-3

Coperta: Radu Răileanu
Foto copertă : © rdonar/Shutterstock.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

PAOLO COGNETTI s-a născut la Milano în 1978. A urmat studii de matematică, abandonate în favoarea celor de film. Cititor avid de literatură americană, a debutat cu volumul de povestiri *Manuale per ragazze di successo* (2004, nominalizat la Premiul Bergamo), urmat de *Una cosa piccola che sta per esplodere* (2007, distins cu Premiul Settembrini şi Premiul Renato Fucini). Primul său roman, *Sofia si veste sempre di nero* (2012), a fost nominalizat la Premiul Strega. În 2016 apare romanul *Le otto montagne* (*Cei opt munţi*; Polirom, 2017), care a fost publicat în peste 30 de ţări şi a fost distins cu Premiul Strega şi Premiul Strega Giovani, creînd senzaţie în lumea editorială. A mai scris volumele de călătorii *New York è una finestra senza tende* (2010), *Tutte le mie preghiere guardano verso ovest* (2014) şi volumul de eseuri *A pesca nelle pozze più profonde* (2014).

Această carte le este dedicată lui Gabriele şi Remigio, maeştrii mei într-ale muntelui, şi memoriei lui Chris McCandless, spiritul-călăuză.

Am fost în miezul zilei ce viețuiește
dincolo de brazi,
m-am plimbat pe câmpii şi munți
de lumină –
Am străbătut lacuri moarte – şi-un tainic
cânt îmi susurau undele
captive –
am mers pe țărmuri albe, chemând
pe nume gențianele
ațipite –
Am visat în zăpada unui imens
oraş de flori
îngropat –
Am fost pe munți
ca o floare țepoasă –
priveam pietrele,
stâncile înalte
prin mările vântului –
şi-n gând cântam despre o îndepărtată
vară, care cu-amarii săi
rododendroni
îmi ardea în sânge

Antonia Pozzi, *Zăpezile eterne*

Iarna
Anotimpul somnului

La oraș

Cu câțiva ani în urmă am avut o iarnă grea. Acum mi se pare lipsit de importanță să mai amintesc cauza acelui rău. Aveam treizeci de ani și mă simțeam vlăguit, pierdut și descurajat, ca atunci când o acțiune în care ai crezut sfârșește prost. În momentul acela, să-mi imaginez viitorul mi se părea o ipoteză îndepărtată, cum ar fi să pleci la drum când ești bolnav şi plouă afară. Dăruisem mult, şi unde-mi era răsplata? Îmi petreceam timpul între librării, magazine de feronerie, barul din fața casei şi pat, contemplând cerul alb al orașului Milano de la fereastră. Şi mai ales nu mai scriam, ceea ce pentru mine este ca şi cum nu aș dormi sau nu aș mânca: era un gol pe care nu-l mai încercasem niciodată.

În lunile acelea aveam un sentiment de respingere faţă de romane, dar mă atrăgeau istorisiri despre persoane care, refuzând lumea, căutaseră să experimenteze singurătatea în inima pădurilor. Am citit *Walden* de Henry David Thoreau şi *Histoire d'une montagne* de Élisée Reclus. M-a impresionat în mod deosebit călătoria lui Chris McCandless, povestită de Jon Krakauer în *În sălbăticie*. Poate din cauză că Chris nu era un filozof din secolul al XIX-lea, ci un băiat din epoca mea, care, la douăzeci şi doi de ani, își abandonase orașul, familia, studiile, un viitor strălucit după canoanele societății occidentale şi plecase într-un vagabondaj solitar care a luat sfârșit în Alaska, unde a murit de inaniție. Când povestea s-a aflat, mulți au considerat că alegerea lui fusese dictată de idealism, o fugă de realitate, dacă nu de-a dreptul un impuls sinucigaş. Eu simțeam că îl

înțeleg şi, în sinea mea, îl admiram. Chris nu a mai apucat să scrie o carte, poate că nici măcar nu avea această intenție, dar îl iubea pe Thoreau şi adoptase manifestul acestuia: „M-am dus în pădure pentru că am vrut să trăiesc deliberat, să dau piept numai cu faptele esențiale ale vieții și să văd dacă nu puteam învăța ce avea ea să-mi spună, ca să nu descopăr, când voi ajunge să mor, că nu am trăit. Nu voiam să trăiesc ceea ce nu era viață, căci viața e mult prea scumpă; nici nu voiam să practic resemnarea dacă nu era nevoie. Am vrut să trăiesc profund și să sug toată măduva vieții, să trăiesc într-un mod atât de bărbătește și atât de spartan, încât să înfrâng tot ce nu era viață, să cosesc o brazdă lată chiar de lângă pământ, să înghesui viața într-un colț și s-o reduc la termenii ei cei mai simpli și, dacă s-ar fi dovedit josnică, să scot josnicia adevărată din ea și să o arăt omenirii; sau, dacă era sublimă, s-o cunosc prin experiență și să pot spune adevărul despre ea în următoarea mea plimbare“.

Nu mai fusesem la munte de la zece ani. Până la douăzeci de ani acolo îmi petrecusem toate verile. Cum eram un copil de la oraș, crescut într-un apartament, într-un cartier în care nu se putea ieși în curte sau pe stradă, muntele reprezentase pentru mine ideea absolută de libertate. Acolo sus învățasem să mă mișc la început cu brutalitate, iar apoi cu multă naturalețe, așa cum alți copii învață să înoate pentru că un adult îi aruncă în apă: la opt sau nouă ani învățasem să calc pe ghețari şi să pun mâna pe stânci, şi în scurtă vreme mă simțisem mai în largul meu pe poteci decât pe străzile orașului meu. Timp de zece luni pe an mă simțeam constrâns să port haine bune şi să trăiesc într-un sistem de autorități şi de reguli cărora trebuia să mă supun; la munte mă dezbăram de toate şi dădeam frâu liber firii mele. Era o libertate diferită de cea a omului liber să călătorească şi să întâlnească oameni sau să-şi petreacă noaptea bând, cântând şi făcând curte femeilor sau de libertatea de a găsi tovarăși cu care să pornești la drum pentru a înfăptui lucruri mărețe. Toate acestea sunt libertăți pe care

le apreciez într-atât încât la douăzeci de ani mi se părea important să le aprofundez, dar la treizeci de ani aproape uitasem cum era să stau singur într-o pădure, să mă scald într-un pârâu sau să alerg pe o creastă după care mai era doar cerul. Făcusem toate aceste lucruri şi erau cele mai fericite amintiri ale mele. Tânărul orășean care devenisem mi se părea opusul acelui băiat sălbatic, așa că s-a născut în mine dorința de a porni în căutarea lui. Nu era atât o dorință de a pleca, cât una de a mă întoarce; nu de a descoperi o parte necunoscută din mine, ci de a regăsi o parte veche şi profundă, pe care simțeam că mi-o pierdusem.

***

Pusesem deoparte ceva bani, atâţia câţi îmi trebuiau ca să trăiesc câteva luni fără să lucrez. Am căutat o casă care să fie departe de centrele locuite şi la cât mai mare altitudine. În Alpi nu există mari spații sălbatice, dar n-ai nevoie de Alaska pentru a trăi experiența pe care mi-o doream. Primăvara am găsit locul potrivit în valea de lângă cea în care crescusem: o cabană de lemn şi piatră la 1.900 de metri altitudine, unde ultimele păduri de conifere cedează locul pășunilor estivale. Un loc în care nu mai fusesem niciodată, dar un peisaj pe care îl cunoșteam bine, atâta că se afla pe celălalt versant al munților pe care îi străbăteam când eram copil. Se găsea la vreo zece kilometri de satul cel mai apropiat şi la câteva minute de un sat care se însufleția vara şi iarna; dar pe 25 aprilie, când am ajuns eu acolo, nu era nimeni. Pajiștile erau încă în hibernare, zugrăvite în culorile maronii şi ocru ale dezghețului; versanții în umbră ai munților erau încă acoperiți de zăpadă. Am lăsat mașina la capătul străzii asfaltate. Mi-am luat rucsacul în spinare şi am pornit pe cărarea pentru catâri, urcând printr-o pădure şi apoi pe o pajiște de pe care zăpada nu se topise încă, până la un grup de cabane dărăpănate, în afară de cea renovată pe

care o închiriasem. Când am ajuns la ușă, m-am întors să privesc în jurul meu: în preajmă nu erau decât pădurea, pajiștile şi ruinele acelea părăsite; la orizont munții care închid Val d'Aosta la sud, spre Gran Paradiso; şi apoi o fântână săpată într-un trunchi, ruinele unui mic zid de pietre, un pârâu care clipocea. Aceasta urma să fie lumea mea pentru o perioadă pe care încă nu o stabilisem, căci nu știam ce îmi rezervă. În ziua aceea cerul era de un cenușiu mohorât, era o dimineață înghețată, fără lumină. N-aveam nici cea mai vagă intenție de a mă supune vreunei cazne: dacă o să găsesc ceva bun acolo sus, voi rămâne, dar mi se putea întâmpla şi să mă cufund într-o disperare şi mai mare, caz în care eram gata să plec. Îmi adusesem cărți şi caiete. Cu vremea speram să mă apuc din nou de scris. Dar acum îmi era frig, trebuia să-mi pun un pulover şi să aprind focul, așa că am împins ușa şi am intrat în noua mea casă.

Primăvara
Anotimpul singurătății şi al observației

Case

Te încearcă un soi de emoție atunci când deschizi o cabană primăvara. Am deschis larg ferestrele camerelor rămase închise luni în șir, cu lucarnele întunecate de zăpadă, şi în care gerul fusese singurul stăpân. Mi-am trecut un deget pe masă, pe scaun, pe raftul pe care se pusese un strat de praf precum cenușa uitată în vatră. Oare casele simt scurgerea timpului? Sau pentru ele iarna face cât o clipă? M-am gândit la ziua de acum zece ani când ieșisem pentru ultima dată pe cealaltă ușă, îmbrăţişând totul cu o lungă privire. Acum, simțul reîntoarcerii nu mai era vederea, ci mirosul, parfumul rășinii era cel care mă asigura că sunt din nou acasă. Am întrebat-o: a fost tare grea iarna? Mi-am imaginat-o gemând şi scârțâind în nopțile de ianuarie, când acolo sus temperatura scade sub douăzeci de grade, şi apoi bucurându-se de soarele palid de martie, cu zidurile călduțe, cu zăpada care picură de pe jgheaburi. Dacă rostul unei case este să fie locuită, m-am gândit, poate că încearcă un fel de fericire când simte din nou un om care merge încolo şi-ncoace cu lemnele, aprinde soba, se spală pe mâini la bucătărie. Astfel, apa aceea făcută din zăpadă şi piatră începea să circule din nou prin ziduri ca limfa într-un copac, iar focul, ca sângele într-un corp.

Într-o povestire pe care o îndrăgesc mult, intitulată *Cele patru case ale mele,* Mario Rigoni Stern parcurge din nou vârstele vieții sale prin intermediul caselor locuite. Nu toate erau case adevărate: poți locui într-o

casă şi imaginându-ți-o sau împrumutând-o din amintirea altcuiva. Prima era o casă pierdută: locuința istorică a familiei Stern, veche de patru sute de ani şi distrusă în Marele Război. Mario, născut în 1921, o cunoștea graţie poveștilor bătrânilor: era locul în care îi părea rău că nu se născuse, legătura dintre familia sa şi pământ, sentimentul patriei care pentru cei de la munte nu e legat de națiune, ci de limbă, de numele lucrurilor şi locurilor, de muncile sezoniere, de modul corect de a le face. Cea de-a doua era o casă reală, aceea a copilăriei sale, plină de unghere tainice așa cum sunt casele în care am copilărit. A treia era o casă a minții: închis în lagărul de prizonieri în 1945, Mario găsise o foaie de hârtie şi un creion şi petrecuse lungi zile de foame proiectând o cabană. Şi-o imaginase într-o poiană de munte unde urma să trăiască vânând şi citind cărți în singurătate, păsându-i de război tot atât cât îi păsa şi lui Nick Adams din *Râul mare cu două brațe* de Hemingway. Planul acela îl apărase multă vreme de disperare. A patra casă era cea pe care a construit-o de-adevăratelea şi în care a trăit cincizeci de ani, cu pădurea în fața ferestrei, cu stupii de albine, cu pajiștile pe care păștеau căprioarele, cu grădina de legume şi magazia de lemne, „cu soția mea, cărțile mele, tablourile mele, vinul meu, amintirile mele“.

Îmi imaginez că îți dă un sentiment de mare seninătate să trăiești într-o casă construită cu propriile mâini. Eu nu avusesem acest privilegiu: cabana în care locuiam fusese construită de munteni cine știe când ca să găzduiască oamenii şi animalele în sezonul păşunatului şi apoi renovată pentru a avea tot confortul acum zece ani. Era o casă cu numai două camere: jos, unde odinioară se afla grajdul, acum aveam baia şi dormitorul cu un dulap, o comodă, o sobă; deasupra se găseau bucătăria cu canapeaua, masa cu două băncuțe şi un scaun. Dar zidurile din piatră brută nu fuseseră schimbate de pe vremea construirii lor, iar când le atingeam, mă întrebam câte mâini le mângâiaseră, cât fum de lemne, câte răsuflări de animale, câți aburi de mămăligă şi lapte. Uneori între două

pietre se găsea un cui mare sau un țăruș de lemn pe jumătate carbonizat. Ce se agăța aici, cine era omul care îl înfipsese acolo? Era o casă plină de stafii, dar nu mă speria: mi se părea că e ca şi cum aș locui cu toți muntenii aceia, ca şi cum i-aș cunoaște prin intermediul spațiilor, formei lucrurilor, funinginii care încă mai înnegrea câte o bucată de zid.

Casa în care îmi petreceam verile când eram copil fusese construită ca să servească drept hotel în 1855, dar încă de pe vremea copilăriei mele era deja în ruină. Se ridica în afara satului, la capătul unui drum străjuit de fagi, la picioarele unei cascade care devenea tumultuoasă în timpul ploilor de la sfârșitul verii. Sub tencuiala scorojită a fațadei, o plăcuță amintea de sejurul reginei Margareta de Savoia, când atelierul mecanicului era încă sală de bal, iar acoperișul năpădit de buruieni era terasa pe care se servea ceaiul după-amiaza. Hotelul funcționase până în anii ’30, dar fusese ocupat de nemți în timpul războiului şi apoi vândut, iar cincizeci de ani mai târziu avea înfățișarea unui glorios conac părăginit: proprietare erau două surori vârstnice care îl împărțiseră în apartamente şi făceau un ban închiriindu-le vara, în timp ce în celelalte luni rămânea închis. Neîntreținut şi lipsit de încălzire, în fiecare iarnă suferea noi stricăciuni. Ninsorile din aprilie 1986 i-au dat lovitura de grație: o avalanșă a distrus o parte a clădirii şi o aripă întreagă a fost declarată nesigură. În vara următoare, pe zidurile rămase în picioare apăruseră crăpături mari, iar cu anii urzicile s-au înmulţit în voia lor pe ruinele pe care nimeni nu le înlăturase. Dar, mai mult decât ruinele, îmi amintesc uimirea de a găsi zăpadă la începutul lui iulie, așa de înaltă, de înghețată şi de tare, încât devenea derdeluș pentru săniuțe. Aceea a rămas pentru totdeauna *vara avalanșei.*

Venind de la oraș, mi se părea că intru într-o altă epocă. O vreme în care bucătăriile aveau chiuvetă de piatră, iar băile, căzi şi ligheane din fier emailat. Pe tavan, în mansarda în care dormeam, erau scrijelite două nume

de fată: Angela şi Maddalena. Știam că odinioară în camerele acelea locuiau servitorii, așa că mă întrebam dacă Angela şi Maddalena erau două slujnice de la începutul secolului aflate în slujba vreunei doamne de la curte şi îmi imaginam ce vorbeau seara. Nu știu dacă locuințele au un suflet al lor, dar eu în casa aceea am lăsat o parte importantă din sufletul meu: am locuit acolo vreo douăzeci de ani, două luni pe an, începând din 1979. Odată cu sfârșitul secolului XX s-a terminat şi cu vechiul hotel: a fost vândut, demolat şi s-a construit un bloc. Astfel, din locul acela, după cum scria Mario Rigoni Stern, „acum au rămas numai cuvintele acestea ale mele“.

Mi-am amintit de vara avalanșei observând petele de zăpadă de pe pajiștea din fața cabanei. Deși apărate de umbra pădurii, în fiecare zi se topeau puțin câte puțin: pârâiașele de apă curgeau pe pajiște descoperind un pământ negru şi umed, o iarbă care părea arsă. Păsările cu pântecul alb şi spinarea întunecată stăteau acolo şi ciuguleau pământul la marginea zăpezii. Luasem o carte ca să le recunosc şi eram aproape sigur că erau cinteze alpine: „caută larve de insecte“, scria, „în pământul îmbibat de apa rezultată din topirea gheții şi își fac cuib în scobiturile stâncilor sau pe zidurile cabanelor“. Într-adevăr, două din ele își făcuseră cuib chiar pe coama acoperișului cabanei mele, în colțișorul acela apărat şi întunecos dintre grindă şi acoperiș. Zburau în sus şi-n jos între pajiște şi cuib şi îmi țineau tovărășie în timp ce prânzeam așezat la masă în fața ferestrei.

După-amiaza se ridica o ceață deasă: o vedeam venind din vale, urcând pe pajiști şi peste păduri până când cuprindea totul. Rămâneam cufundat în pătura aceea albă până ce se lăsa întunericul. Seara nu erau lună şi nici stele, ci o ploaie amestecată cu puțină zăpadă care începea să cadă când mă duceam la culcare.

Noaptea îmi era greu să adorm. Nefiind obișnuită cu altitudinea, inima îmi bătea mai repede decât în mod normal şi mi se părea că am o tobă în

piept. Sunetele nu sunt ca mirosurile, e nevoie de timp ca să te lași în voia lor, să nu mai tresari la fiecare zgomot nou. Astfel, cu ochii larg deschiși, fixam tavanul şi-mi ziceam: ăsta e jarul care se consumă şi sfârâie în cămin. Ăsta e motorul vechiului frigider care pornește. Asta e ploaia pe acoperișul de piatră. Şi pașii ăștia de-afară, pe la 3 dimineața, ai cui sunt? Se învârteau în jurul casei, şovăiau lângă ușă; în oraș te-ai fi gândit instinctiv la un hoț. Acolo sus trebuia să apelez la partea mea cea mai rațională ca să mă conving că vizitatorul acela era doar un animal sălbatic care căuta de mâncare. Zadarnic: nu închideam ochii tot restul nopții, până ce la primele lumini ale zorilor mă resemnam să mă scol şi să pun cafeaua pe foc.

Topografie

Élisée Reclus, un geograf anarhist din secolul al XIX-lea, exilat vreme îndelungată pentru ideile sale, scrie: „Din orice vârf, din orice vale, de pe oricare versant, peisajul de munte se arată sub un nou aspect, cu o altă înfățișare. Muntele este, el singur, un întreg grup de munți; tot așa, în mijlocul mării fiecare val este alcătuit din nenumărate valuri neregulate şi încrețite. Pentru a surprinde în ansamblul său arhitectura muntelui, trebuie să-l studiezi, să-l parcurgi în toate direcțiile, să te cațări pe fiecare pantă a sa, să pătrunzi în cea mai mică adâncitură a sa. Ca fiecare lucru, este un infinit pentru cine vrea să-l cunoască integral“.

În spiritul acesta mi-am început explorările. Am plecat pe cărarea care pornea de la cabană şi am început să urc ca să văd unde ducea. Am străbătut o pădure de zade ale căror trunchiuri înalte şi golașe alternau din când în când cu verdele unui brad mai tânăr. Puțin mai sus copacii s-au rărit: pe pajiștile unde bătea soarele creșteau deja primele flori de șofran, dar a fost de ajuns să schimb versantul, de la miazăzi la apus, pentru ca zăpada să ia locul pajiștii. Apa se scurgea de peste tot, de parcă îmbibase întregul munte. Dintr-o gaură dintre pietre, din rădăcinile descoperite ale unei zade, formând pâraie tulburi de noroi. Acolo unde cărarea cotea spre miazănoapte m-am înfundat în zăpadă până la șold, așa că m-am cățărat afară din groapa aceea şi am hotărât să fac cale-ntoarsă. Am coborât țopăind şi urlând ca Yeti. Încă nu începusem să vorbesc singur, dar îmi plăcea să cânt cu voce tare; cântece de dragoste, de munte, de luptă, căci

nu mai văzusem nici țipenie de om de o săptămână şi în felul acesta îmi țineam mie însumi de urât.

Crezusem că sentimentul de singurătate se va accentua odată cu vremea, în schimb s-a întâmplat exact contrariul: după primele zile de dezrădăcinare nu îmi mai vedeam capul de treabă. Extindeam harta zonei, catalogam animalele şi florile, strângeam lemne din pădure, făceam experimente cu rășina brazilor, curățam pajiștea în jurul cabanei. Topindu-se, zăpada îți făcea surprize: dădeai peste craniul unei marmote, cărbunii unui foc în aer liber, brazdele lăsate de roțile unui tractor. Ascunzătoarea unui șoricel abia trezit din hibernare mi-a dat curaj: dacă a rezistat el șase luni sub zăpadă, m-am gândit, șederea mea pe timpul verii va fi o joacă de copii.

Cât despre hartă, începea de la ușa casei şi se mărea pe măsură ce descopeream ce era în jur. Mă bazam pe explorări, lecturi, descoperiri arheologice şi deducții incerte. Locuiam într-un sătuc mărunt numit Fontane. Ocupam prima dintr-un șir de patru cabane, cu fațada spre miazăzi, în capul unei văi străbătute de un pârâu fără nume. Pe vremuri, când păşunile acelea încă erau folosite, o cărare pentru catâri ajungea până acolo plecând din satul locuit tot anul. Era săpată în teren şi delimitată de mici ziduri de piatră pentru ca animalele care treceau pe acolo să nu invadeze păşunile. Acum era încă vizibilă în câteva locuri, o tranşee lată de un metru care mergea de-a lungul pădurii, flancată ici şi colo de grămezi de pietre albe, cărora păstorii de odinioară le dăduseră o formă pătrată cu ciocanul şi dalta. Pârâul de dedesubt, căruia satul îşi datora existența, nu căpătase nume din cauză că era prea scurt: l-am măsurat cu piciorul şi nu avea decât o sută de pași. Țâșnea dintr-un izvor în mijlocul pajiștii şi se vărsa într-un alt pârâu puțin mai jos. Curgea pe un pietriș fin, cu reflexe albe şi azurii, incredibil de asemănător cu patul unui râu. Lângă pârâu, corespunzând fiecărei cabane, se afla câte o construcție mică de

piatră. Erau pivnițele în care se aducea laptele după muls: apa curgătoare îl răcea făcând să se ridice la suprafață smântâna din care mai apoi se prelucra untul. Acum în pivnița mea nu mai era lapte, ci o pompă electrică ce scotea apa din pârâu şi mi-o trimitea în casă. Deși mă spălam pe mâini şi beam ca orice orășean, adică deschizând un robinet şi dozând după plac apa caldă şi cea rece, când o făceam, îmi aminteam mereu că apa venea de acolo, de pe pietrișul alb şi azuriu din mijlocul ierbii, şi noaptea mi se părea că în gustul său simt bruma.

De multe secole, terenul din jur, bogat în izvoare şi aflat în bătaia soarelui, fusese despădurit, curățat de pietre şi terasat unde era necesar, mai întâi pentru a cultiva secară şi a duce animalele la păscut, apoi pentru a face piste de schi. Până în anii ’50 cu greu mai găseai pe-acolo vreun copac sau vreun animal sălbatic: am văzut poze vechi în care câmpurile cultivate suie până la înălțimi inimaginabile şi tot muntele are înfățișarea unei pajiști bine îngrijite. Apoi, după război, începuse exodul din tărâmurile de sus şi astfel pădurea recâștigase teren. Cea din apropierea cabanei fusese replantată cu cincizeci de ani în urmă: zadele erau mai curând tinere, toate fiind de aceleași dimensiuni şi rărite în așa fel încât la picioarele lor să poată creşte mai departe iarba. În fine, între anii ’70 şi ’80, o parte din copaci fusese tăiată pentru a face loc pistelor care brăzdau coastele muntelui ca urmele unor avalanșe. Apăruseră stâlpii telescaunelor, anumite pante accidentate fuseseră nivelate şi astfel locul își căpătase actuala înfățișare.

De ce mă interesa atât de mult această poveste? Deoarece aveam nevoie să-mi repet un lucru foarte simplu: că peisajul din jurul meu, cu înfățișarea lui atât de autentică şi de sălbatică, alcătuit din copaci, pășuni, pâraie, era în realitate produsul multor secole de muncă umană, era un peisaj la fel de artificial precum cel de la oraș. Fără om, nimic din ce era acolo sus n-ar fi avut forma pe care o avea. Nici măcar pârâul, şi nici unii

dintre copacii maiestuoși. Până şi pajiștea pe care mă lungeam la soare ar fi fost o pădure deasă şi de nepătruns din cauza trunchiurilor şi a crengilor căzute, a bolovanilor acoperiți de mușchi şi a tufărișului des de ienupăr, afine şi rădăcini încâlcite. Nu există *wilderness* în Alpi, ci o îndelungată istorie a prezenței umane, intrată astăzi în zodia părăsirii muntelui: unii suferă din cauza asta, văzând aici moartea unei civilizații, în schimb mie mi se întâmpla să mă bucur când găseam o ruină înghițită de tufăriș, un copac care creștea în locul unde odinioară se cultiva grâu. Dar nu istoria mea era cea care dispărea. Eu, care visam la reîntoarcerea lupilor şi a urșilor, n-aveam rădăcini acolo sus, n-aveam nimic de pierdut dacă muntele se elibera în sfârșit de om.

În felul acesta, explorările mele au căpătat caracterul unei investigații, unei încercări de a citi poveștile inscripționate în teren. Mai puțin poetic, strângeam deșeurile. O găleată veche de lemn putrezit pe jumătate îngropată în groapa cu bălegar, o încuietoare ruginită. Istoria care mă interesa pe mine era întru totul umană: de exemplu, de ce cabana din spatele cabanei mele fusese extinsă pe o latură? Oare la un moment dat treaba mersese mai bine şi crescătorul de animale avusese nevoie de un grajd mai spațios? Era cea mai mare dintre toate, dar şi cea mai austeră. Avea ferestre minuscule şi trei scânduri descleiate care țineau loc de balcon. Cea de-a treia cabană avea planul răsturnat şi fațada îndreptată spre miazănoapte. Şi acolo trebuie să fi existat un motiv întemeiat ca să se renunțe la soare: o fi fost oare la mijloc un litigiu legat de hotare? În fine, a patra cabană era cea mai îngrijită, poate şi cea mai recentă. Se făcuseră niște încercări de ornamentare a balconașului, avea geamuri la ferestre, iar pereții exteriori erau chiar văruiți: o lucrare grosolană, cu câte o denivelare ici-colo, care îmi plăcea mult. Afară se găseau două îngrădituri strâmbe pentru găini sau iepuri sau alte animale de curte. Satul fiind situat în ușoară urcare, cabana albă domina de sus cabana întoarsă, pe cea cu

grajdul mare şi pe a mea, care, în schimb, se bucura de o panoramă neîngrădită.

Când mă uitam la ele, uneori mă întrebam: oare o fi existat într-adevăr o vreme când Fontane era un sat locuit? Îmi venea greu să-mi imaginez așa ceva, pe munte vedeam doar ruine încă de când eram mic. Aveam impresia că de multă vreme, acolo sus, prezentul era un morman de cioburi pe care nu le mai puteai lipi la loc. Puteai doar să le învârți în mâini şi să ghicești la ce folosiseră, așa cum mi se întâmpla când mișcam din loc o piatră şi găseam sub ea un mâner de lemn, un cui mare şi strâmb, o sârmă încâlcită, o cazma ruginită.

Chiar dacă era puțin ridicol, fiecare din cele patru cabane avea număr. La un moment dat, vreun funcționar de la primărie trebuie să fi primit sarcina de a înregistra toate clădirile, şi astfel se face că şi ruinele risipite pe munte căpătaseră o plăcuță cu număr. Eu aveam numărul 1. Odată şi-odată, mă gândeam, voi coborî la câmpie şi-mi voi trimite o vedere, *Satul Fontane, nr. 1*, şi apoi mă voi întoarce aici ca să-l aștept pe poștașul care va urca din greu pe cărare. Cabana cu grajdul mare avea numărul 2, cea întoarsă numărul 3, cea zugrăvită în alb – numărul 4. Dar acolo mai locuiau doar pârșii şi viezurii pe care îi auzeam mișunând din când în când. Eu eram populația. Precum Robinson pe insula pustie, „eram stăpânul întregii moșii. Mă puteam numi voievod sau împărat peste tot ținutul pe care-l stăpâneam“. Eram, în același timp, locuitorul cel mai de vază şi cel scăpătat, nobilul moșier şi paznicul credincios, hangiul, bețivanul, judecătorul, prostul satului: în felul acesta, îmi țineau calea atâtea ipostaze de-ale mele, încât uneori ieșeam seara şi mă duceam să mă plimb prin pădure ca să mai stau puțin singur.

Zăpada

Într-o dimineață de la jumătatea lunii mai, la trezire, am văzut că ninsese. Pe pajiști deja înfloreau violetele, dar la prânz totul în jurul meu era alb. O furtună cu tunete şi fulgere, ca de vară, adusese zăpada prin părțile acelea. Am rămas în casă toată ziua, cu soba aprinsă, citind şi privind pe fereastră. Măsuram stratul de zăpadă care se strângea sub balcon: cinci, zece, cincisprezece centimetri. Mă întrebam ce se va alege de florile, de insectele şi de păsările pe care le observasem, simțind că e cumva nedrept că primăvara le-a fost întreruptă. Am găsit povestirea în care Rigoni Stern clasifică ninsorile târzii: *zăpada rândunicii* în martie, *zăpada cucului* în aprilie, iar ultima la el era *zăpada prepeliței*. „Un nor care coboară din nord, o rafală de vânt, o scădere rapidă a temperaturii şi iată zăpada de mai. Durează doar câteva ore, dar sunt de ajuns ca să sperie păsările din cuib, să omoare albinele surprinse în afara stupului şi să îngrijoreze căprioarele care stau să fete.“

Pe la 7 seara, cerul s-a înseninat, iar întinderea aceea albă a devenit orbitoare datorită soarelui care ieșise din nori cu puțin înainte de apus. Mi-am pus canadiana şi bocancii şi am ieșit să dau o tură. Pe zăpadă am găsit diverse urme de animale sălbatice: un iepure, o pereche de căprioare, foarte multe păsări şi alte urme pe care nu le recunoşteam. M-a frapat acest du-te-vino, în timp ce eu, în casă, credeam că sunt așa de singur şi sufeream din cauza asta. Ele fuseseră mereu acolo, scrutându-mă, adulmecându-mă, supraveghindu-mi mișcările; în schimb, eu aveam ochi

incapabili să vadă, iar de la fereastră priveam pădurea fără să remarc nimic. M-am întrebat dacă voi învăța să mă apropii de ele cu vremea sau dacă ele, încet-încet, vor căpăta încredere în mine. Deocamdată puteam doar să merg după urme, așa că, din simpatie, le-am ales pe cele de iepure: erau niște urme în formă de V care înaintau în salturi, pornind de la o tufă de ienupăr din apropierea cărării pentru catâri. Parcurgeau o parte din aceasta şi apoi, spre uimirea mea, se îndreptau spre cabană. Iepurele înconjurase bătrâna zadă, se dusese să bea din fântână, sărise chiar pe masa pe care o aveam pe pajiște. Pe aceasta se vedea o singură urmă, iepurelui îi fuseseră de ajuns un salt ca să urce şi unul ca să coboare: mi l-am imaginat uitându-se în jur şi citind semnele prezenței mele, fumul care ieşea pe horn, cosorul şi fierăstrăul agățate lângă magazia de lemne, pătura întinsă pe balcon. În cele din urmă, sărise peste gărduleț, îndepărtându-se în direcția pârâului. Peste urme nu mai căzuse o altă zăpadă: deci, pe când eu îl urmăream, iepurele venise după mine.

În timpul ninsorii auzisem o bubuitură puternică, precum un tunet răsunând foarte aproape. După aceea, când m-am dus să verific în pădure, am găsit o zadă căzută. Trunchiul se frânsese la înălțimea unui om, ca o fractură neregulată care urca un metru sau doi. M-a încercat o senzație ciudată să observ copacul acela întins pe pământ, neajutorat, dar încă viu. Crengile acoperite de muguri se afundau în zăpadă şi mi se părea că îl aud gemând ca un animal în agonie. Tocmai frunzele sale noi îl trădaseră, cele crescute în ultima lună: iarna, zada este golașă, reține puțină zăpadă pe ramuri; acum, în schimb, fulgii aceia umezi şi grei se strânseseră în cantitate mare pe acele lui dese. Şi astfel, un copac care supraviețuise unui ger lung cedase la ultima ninsoare de mai, neașteptată şi fatală.

În timp ce mă învârteam în jurul zadei, am văzut în zăpadă o păsăruică. Se mișca anevoie şi m-am gândit că poate căzuse din cuib odată cu copacul muribund. Când am ridicat-o de pe jos, a încercat să dea

din aripi în mâna mea, apoi s-a calmat sau poate a fost paralizată de frică, n-aș ști să spun. Era prima formă de viață cu care intram în contact de zile în șir şi am fost mișcat; nu știam că mă condamnam la un doliu inevitabil. Îi simțeam inima bătând repede în palma mea, gâdilătura lăbuțelor pe piele. E în regulă, i-am spus, stai liniștită, mă ocup eu de tine. În casă am întins o cârpă pe fundul unei cutii de pantofi şi am pus-o înăuntru. Oare ce mănâncă o pasăre atât de mică? Din cauza zăpezii de afară nu puteam nici măcar să îi caut o insectă sau un vierme. Am încercat să-i dau cocoloașe de pâine şi am văzut că le accepta; a reușit să înghită două şi apoi s-a culcat. Dar foamea şi somnul erau doar o iluzie de vitalitate. Când m-am întors s-o verific, era întinsă pe o parte: încă mai respira, dar într-o poziție cu totul nefirească, şi nu mai deschidea ochii. Înainte să se lase întunericul, murise, şi m-am dus s-o pun lângă zada căzută, unde poate peste noapte avea s-o mănânce o vulpe sau un corb. Mi se părea mai drept să le-o las lor decât s-o îngrop.

A doua zi dimineața încă mă mai gândeam la păsăruică, bându-mi cafeaua şi privind zăpada topindu-se la primele raze de soare, când am văzut un om care urca pe cărare. Am ieșit în prag să-l întâmpin, dar aș fi şi alergat înaintea lui de bucurie. Este greu de descris efectul unei vizite după o perioadă de singurătate totală: în cazul meu nu fusese vorba decât de două săptămâni, dar când l-am văzut pe omul acela apropiindu-se, inima a început să-mi bată mai repede. Era Remigio, proprietarul cabanei. Venise să vadă dacă zăpada îmi făcuse probleme şi dacă aveam destule lemne ca să mă încălzesc. Nu știam ce-o fi crezut despre prezența mea acolo: cu ocazia singurei noastre întâlniri îi povestisem că scriam şi că venisem acolo ca să lucrez. Nu mi se păruse prea impresionat. Fără multe vorbe îmi strânsese mâna şi îmi încredinţase cheile cabanei, ca şi cum nici nu ar fi fost a lui.

Însă în ziua aceea era mai vorbăreț. L-am invitat înăuntru la o cafea şi am stat puțin de vorbă. Când a văzut cărțile pe care mi le adusesem, am descoperit că era un cititor serios: am discutat despre Erri De Luca şi Mauro Corona, apoi am răsfoit manualele mele despre animale sălbatice şi copacii din pădure şi, în fine, i-am împrumutat povestirile lui Rigoni Stern la care țineam atât de mult, pentru că mă ajutaseră să văd şi să aud în primele zile acolo sus. Remigio mă asculta cu atenție. Şi când vorbea își alegea cuvintele cu grijă. Arăta de vreo patruzeci de ani, dar pielea bronzată şi părul grizonat creau un contrast ciudat, ca şi cum ar fi fost un bărbat tânăr şi bătrân în același timp. După ce l-am cunoscut mai bine, aveam să descopăr că era o definiție potrivită pentru el.

Mai târziu s-a întors cu o drujbă şi am tăiat bucăți zada căzută. Din zăpada de ieri mai rămăsese doar câte o pată la umbră. Am stivuit bușteniigroși proptindu-i de peretele dinspre apus al cabanei: aveam să-i despic mai târziu şi să-i pun la uscat. Dacă vara își va face datoria, m-am gândit privindu-l cum se îndepărtează, voi avea lemne bune de ars în septembrie şi poate și un prieten cu care să împărtășesc plăcerea focului.

Grădina de legume

După proviziile de lemne, mai era un lucru pe care voiam să-l fac. De ceva vreme mă tot gândeam la asta, iar întâlnirea cu Remigio mi-a dat impulsul hotărâtor. Într-o dimineață de la sfârșitul lui mai, în timp ce îl așteptam să vină cu uneltele, am construit o băncuță: am scos două pietre mari din rămășițele cărării pentru catâri şi am pus deasupra o scândură găsită în pădure, cenușie din pricină că fusese bătută de ploaie și de soare, cu venele lemnului proeminente ca acelea ale bătrânilor. Apoi m-am așezat să citesc capitolul din *Walden* despre lanul de fasole: „Nu știam care era semnificația acestei munci înverșunate și care se respectă, a acestei munci mini-herculeene. Am ajuns să-mi iubesc straturile, fasolea, deși era cu mult mai multă decât aveam nevoie. Ele mă legau de pământ și astfel căpătam putere ca gigantul Anteu. Dar de ce să le cresc? Numai Dumnezeu știe. Aceasta a fost munca mea ciudată de o vară întreagă – să fac această bucată din suprafața pământului, care dăduse înainte numai iarba-degetelor, mure și tăule, fructe dulci sălbatice și flori, să producă aceste boabe. Ce-am să știu eu despre fasole sau fasolea despre mine? O prețuiesc, o prășesc și o supraveghez mereu; și aceasta este munca mea de zi cu zi“.

Vrăjit de cuvintele lui Thoreau, am studiat pășunea care cobora până la pârâu. Am identificat o porțiune chiar sub fântână: era pământ bun, îngrășat în fiecare an de ciobani. Era în soare de la 9 dimineața la 8 seara, iar apa pentru irigații se găsea la doi pași. Mi se părea că văd deja

culoarea vie a roșiilor, galbenul florilor de dovlecei. Eram nerăbdător să-mi încep viața de țăran.

Remigio a făcut să pălească îndată culorile fanteziilor mele. Acolo sus puteam s-o las moartă cu fructele, mi-a explicat, să zic mersi dacă creșteau niște frunze: lăptuci, varză, ierburi aromatice, spanac, mangold. Cu puțin noroc voi reuși să cultiv niște morcovi chinuiți, ridichi, broccoli, praz. Îmi convenea? I-am răspuns că mă declaram mulțumit cu orice. Apoi am pornit o motosapă pentru prima oară în viața mea: e un plug mic cu motor, de dimensiunile unei mașini de tuns iarba, a cărui lamă pătrunde în sol câteva zeci de centimetri, întoarce brazdele şi le sparge în bucăți mari. În felul acesta am arat un dreptunghi de patru metri pe șase.

Era doar începutul trudei mele. După ce am rupt scoarța pământului, tot restul zilei am săpat şi am greblat pământul de dedesubt. Am scos pietre şi am smuls rădăcini, descoperind că acele *gingașe flori* aveau bulbi mari şi inextirpabili, ascunși la mare adâncime pentru a supraviețui gerului. Am fărâmițat cu mâinile brazdele mai compacte. Apoi am coborât în sat să cumpăr răsaduri. Ca să le apăr de căprioare, am construit chiar şi un gărduleț din patru ţăruşi de zadă. În jur am înfăşurat o plasă solidă şi eram foarte mulțumit de cum îmi iese grădiniţa, dar la sfârşit, când m-am aşezat s-o admir, vocea lui Thoreau a dispărut şi în locul ei au răsunat notele melodiei „Cântăreţul Jones“ a lui De André. Fragmentul în care spune că în câmpurile cultivate doarme libertatea. Dintr-odată, acele șase movile de pământ mi-au părut a fi tumulii unor morminte. Libertatea mea era îngropată acolo, sub ele. Şi libertatea căprioarelor. Chiar şi libertatea pajiștii. Mă simțeam puțin deprimat, așa că am lăsat deoparte sapa şi grebla, mi-am luat bastonul de drumeții şi am hotărât să plec la plimbare.

Am urcat mai sus decât mai urcasem vreodată şi la un moment dat am părăsit cărarea, pentru că tot versantul aflat în umbră era încă acoperit de zăpadă. În jur nu se vedea nimeni: norii joși, amenințarea ploii şi vântul

rece îi ținuseră pe excursioniști la distanță. Am pornit-o în jos printr-o pădure de brazi cu gândul de a o străbate şi de a urca valea pe partea însorită, unde pantele nu mai erau acoperite de zăpadă. La capătul pădurii am găsit un podeț de lemn şi un sat cu zece case pe malul unui pârâu. Aproape toate aveau acoperișul prăvălit şi peretele îndreptat spre munte deformat ca un burdihan, anunțând prăbușirea iminentă. După ce mi-a trecut senzația neplăcută dată de cabanele părăsite, am intrat într-una din cele rămase în picioare. În singura ei încăpere am găsit un pătuț de lemn, o bancă, un scăunel șchiop. Pe jos erau semne mai recente: conserve de carne şi sardine, sticle mari de vin, o cămașă zdrențuită, gunoaiele vreunui cioban neglijent care se adăpostise înăuntru. Domnea un miros înăbușitor de mucegai şi m-am întors ușurat la aer liber.

Urcând din nou panta, am ajuns la un pisc şi, în sfârșit, pe partea cealaltă am văzut lacul despre care auzisem vorbindu-se. Era acoperit de un strat de gheață şi înconjurat de zăpadă: doar câte o stâncă se ridica ici-colo pe malurile cele mai abrupte. Mă gândisem să mă duc până la el, dar când l-am văzut înălțându-se așa de sus, în gerul acelui bazin umbros, m-am răzgândit. Atunci m-am întins pe pământ şi am rămas acolo sus, cu mâinile sub ceafă, contemplând norii umflați de ploaie. În deschizăturile dintre ei se întrezărea cerul albastru. Două acvile se roteau în jurul unui vârf, poate vânând iezi de capră neagră şi de capră alpină abia fătați în mai. Stăncuțele alpine, mai puțin nobile şi mai miloase, survolau pășunile pustii în căutare de resturi de mâncare sau de carcase de rozătoare care nu supraviețuiseră iernii.

Apoi cele două acvile s-au apropiat, au coborât puțin şi astfel mi-am dat seama că nu erau o pereche, ci o acvilă adultă şi un pui. Asistam la ceea ce părea a fi o lecție de zbor. Adultul repeta o manevră foarte elaborată: rămânea nemișcat în mijlocul văzduhului, susținut de un curent ascensional, apoi își strângea brusc aripile şi executa o înșurubare cu corpul, pe orizontală, prăbușindu-se liber. Parcă era numărul unui pilot

acrobatic. Câțiva metri mai jos își desfăcea aripile şi frâna căderea, apoi se lăsa din nou dus de curent şi revenea la înălțimea inițială. Puiul de acvilă îl observa cu atenție şi m-am gândit că în curând îi va veni rândul. M-am întrebat dacă adultul era mama sau tatăl.

La întoarcere a început să plouă, iar ploaia a transformat zăpada în mocirlă. O zi ideală pentru plimbare. Dar cu picioarele mustind de apă, cu părul ud şi cu vântul care mi-l îngheța, simțeam măcar că îmi revine buna dispoziție. Am nimerit într-un luminiș plin de marmote, unde am fost întâmpinat de un cor de șuierături şi de o fugă generală. Era una care părea mai curajoasă decât celelalte: în timp ce tovarășele ei fugeau să se ascundă în prima gaură disponibilă, ea zăbovea în pragul vizuinii şi mă privea. Atunci m-am apropiat încet, încercând să nu fac mișcări bruște. Când am ajuns la trei metri depărtare, a dispărut în gaură, iar eu m-am oprit, am lăsat jos bastonul şi m-am așezat cu grijă. M-am gândit să-i cânt un cântec şi, cum mi se învârtea prin cap de o zi întreagă, l-am ales chiar pe De André: *Într-un vârtej de colb ceilalți vedeau seceta, dar mie-mi amintea de fusta lui Jenny dansând, cu mulți ani în urmă.*

Au fost de ajuns primele două versuri pentru a-i vedea botul ițindu-se din vizuină: mă asculta, mă adulmeca, încerca să înțeleagă ce fel de dușman eram. Eu cântam mai departe: *Auzeam pământul meu vibrând de sunete, era inima mea; atunci de ce să-l mai cultiv, cum să mă gândesc că ar putea fi mai bun?*

Din când în când marmota se băga în vizuină, dar mai mult stătea pe loc şi mă privea. Cine mai e şi ăsta? Ce-o fi făcând? *Am văzut libertatea dormind în câmpurile cultivate cu sete de faimă şi cu bani, cu sete de faimă şi cu iubire, apărată de-o sârmă ghimpată. Am văzut libertatea trezindu-se ori de câte ori am cântat, pentru foșnetul rochiilor unor fete dansând, pentru un tovarăș beat.*

I-am cântat cântecul de trei ori la rând şi marmota l-a ascultat de fiecare dată. Apoi m-am ridicat, iar ea s-a ascuns de îndată, mi-am luat bastonul şi am început să cobor spre grădinița mea de legume.

Noaptea

Dormeam prost în continuare. Deși trecuse mai mult de o lună, mă trezeam noaptea cu simțurile în alertă, cu ochii incapabili să vadă, dar cu urechile ciulite, atente la fiecare scârțâit al lemnului, la fiecare foșnet care se auzea afară. Niciodată nu m-am împăcat bine cu întunericul. Când eram copil, mă îngrozea, îmi petreceam nopțile pradă unui sentiment de catastrofă iminentă. În oraș îmi țineau companie luminile străzii: fereastra mea dădea spre un bulevard în care fluxul traficului nu contenea niciodată şi, printr-un joc de oglinzi, vedeam farurile automobilelor succedându-se pe tavan, galbenul semafoarelor pâlpâind, albastrul ambulanțelor, verdele unei farmacii deschise noaptea. Din când în când răsunau o alarmă sau o sirenă, se auzea ciripitul ascuțit al păsărilor acoperind murmurul continuu al râului. Mă liniștea să simt viața sub mine, zgomotele ei mă legănau până ce adormeam.

În cabană m-au încercat din nou spaimele copilăriei: când luna apunea, întunericul era deplin, iar tăcerea era atât de adâncă, încât urechile, ciulite ca să surprindă orice sunet, mă dureau. Reușeam să aud apa curgând în puț. Vântul care agita vârfurile zadelor. Sunetul scos de căprioară în pădure, care nu este așa cum crede lumea, nu seamănă deloc cu un behăit: aduce mai degrabă cu o tuse răgușită, cu lătratul unui câine fără glas. Ele erau animalele sălbatice, iar eu, prădătorul, dar în patul meu întunericul inversa rolurile. Primele lumini spre ora 5 erau o ușurare: păsările se porneau să cânte, viața începea din nou să curgă pe lume şi

vigilența mea nu mai era necesară. Atunci, ca un paznic care își termină tura de noapte, mă cuprindea un somn adânc din care mă trezeam ameţit la jumătatea dimineții.

Așa se face că într-o seară mi-am pus pe mine două pulovere, am umplut o ploscă cu vin, mi-am luat sacul de dormit şi am hotărât să-mi fac culcușul afară. Era un fel de terapie de șoc. Pe la 9 am aprins un foc lângă zidul cărării pentru catâri, am ascuțit niște rămurele de salcie şi în frigăruile acelea am înfipt bucăți de cârnați ca să-i frig. Pe post de pâine aveam o lipie crocantă dintr-acelea pe care le preparam dintr-un amestec de apă şi făină. Acolo, afară, în fața focului, am cinat ca un gurmand: când carnea era gata, o scoteam de pe frigăruie cu pâinea şi însoțeam fiecare îmbucătură cu o gură de vin. La ora 10, când s-a lăsat întunericul, mi-am desfăcut sacul de dormit şi m-am băgat în el. Am descoperit că nu mi-e somn. Atunci m-am ridicat în capul oaselor fără să ies din sac, alimentând focul cu vreascuri mici pe care le culesesem din pădure. Am rămas să-mi termin vinul privindu-le cum ard.

În noaptea aceea ciudată mi-am amintit o altă noapte petrecută cu multe veri în urmă, care începuse într-o cârciumă din sat împreună cu tatăl şi cu unchiul meu. După cină tata a povestit despre un munte de acolo din zonă, pe care odinioară lumea se urca pe întuneric pentru a vedea zorii din vârf. Din sat erau circa două mii de metri înălțime, adică o plimbare de patru sau cinci ore în pas vioi. Păi, a spus unchiul meu, ce mare brânză? Hai s-o facem. Ei băuseră niște grappa, eu aveam paisprezece ani şi încercam o mare nevoie de a-mi demonstra curajul. M-am dus cu ei. La miezul nopții am pornit pe potecă şi ne-am petrecut prima oră de mers împiedicându-ne în rădăcini şi pietre, râzând, înjurând, făcându-ne lumină pe rând cu singura lanternă pe care o aveam. Apoi pădurea s-a terminat, dar a trecut şi efectul tăriei. Cei doi frați nu mai vorbeau, acum pufăiau şi atâta tot. Probabil că îi ardea pe gâtlej şi aveau picioarele moleşite de

băutură, dar nici unul nu voia să fie primul care să propună să ne întoarcem. Puțin după ce trecuserăm de jumătatea drumului, pe la 3, în mijlocul pășunilor, ni s-a părut că auzim sunetul unei orgi. Apoi am zărit lumină la o ferestruică. Cine cânta la orgă la 3 noaptea, într-o cabană izolată la două mii de metri altitudine? Noi eram obosiți şi ne era frig. Ca să nu-l sperie pe muzician, tatăl şi unchiul meu au hotărât să nu bată la ușă, ci să se prezinte cântând în gura mare. Chiar şi în condițiile alea își păstrau spiritul goliardic. În fața ușii cabanei au intonat un cor alpin: după două strofe muzica s-a oprit, la parter s-a aprins o lumină şi stăpânul casei a venit să ne deschidă. Era un bărbat de vreo șaizeci de ani. Nu părea deloc bucuros să ne vadă. Era evident că nu-i plăcea să aibă tovărășie, dar s-a străduit să se arate primitor: ne-a pregătit un ceai cald, ne-a împrumutat încă două lanterne, a eludat încercările noastre de conversație, ne-a urat drum bun şi ne-a condus la ușă. Când am mai urcat pe cărare, l-am auzit începând din nou să cânte. În cele din urmă am ajuns chiar în vârf, dar nu îmi mai amintesc nimic despre zorile acelea. Cine era misteriosul muzician? Cum de izbutise să ducă o orgă acolo sus? Poate că nici el nu avea o relație bună cu întunericul. Pe-atunci mi se părea un excentric, dacă nu chiar un nebun de la munte; în schimb, acum, în fața acelui foc, aș fi vrut să pot cânta şi eu la chitară sau măcar la muzicuță. Să cânt cu vocea de unul singur nu era același lucru.

Am deschis din nou ochii după un somn care nu ştiam cât durase. O jumătate de oră, două ore, trei? Pe cer se ridicase luna, iar din focul meu nu rămăsese decât o grămăjoară de jar incandescent. Simţeam mirosul de cenuşă şi pământ umed, în gură aveam gustul aspru al vinului, iar sub spinare sacul de dormit era ud leoarcă de rouă. Aşa că m-am ridicat, m-am dus să mă spăl pe faţă la fântână şi apa rece a nopţii m-a trezit imediat. Nu ştiam dacă să mă duc la culcare în pat sau să aprind din nou focul şi să aştept zorile, care de-acum nu puteau fi departe. Aceeaşi veche nevoie de

dovezi de bărbăție: dar dacă duşmanul cu care trebuia să mă bat eram eu, atunci să mă retrag din competiţie şi să mă bag sub pătură putea fi adevărata victorie.

Mă așezasem pe treptele cabanei ca să mă hotărăsc ce să fac, când am surprins o mișcare pe pajiște. M-am întors spre locul unde dormisem şi lângă sacul de dormit am văzut profilul inconfundabil al unei vulpi. Avea botul ascuțit, urechile drepte, coada foarte stufoasă şi lungă cât corpul. Nu mă observase: adulmeca terenul din jurul focului în căutare de resturi de la cina mea, iar eu am rămas nemișcat, sperând că n-o să mă vadă încă o vreme. Jos pe pajiște, luna scălda totul într-o lumină rece. Vulpea a scurmat pământul lângă jar şi a lins ceva, o bucățică de carne care îmi scăpase sau poate doar grăsimea scursă. Apoi, într-o clipă, pesemne pentru că o pală de vânt îi adusese mirosul meu, și-a înălțat capul şi m-a văzut. În ochii ei se răsfrângea strălucirea jarului. Probabil că eram doar o siluetă întunecată la umbra casei, şi i-au trebuit câteva clipe ca să mă recunoască. Privirea aceea dintre noi mi s-a părut că se dilată la nesfârșit. Vulpea nu s-a speriat: poate că de multe nopţi îmi cunoştea mirosul. S-a îndepărtat agale, mergând cu paşi mărunţei prin întuneric. M-am dus să iau sacul de dormit, l-am întins pe gărduleţ la uscat şi apoi m-am tolănit în patul pentru oameni.

Thoreau scrie: „Găsesc binevenit să fii singur în cea mai mare parte a timpului. Să te afli în compania chiar a celor mai buni devine curând plictisitor și irositor. Îmi place să fiu singur. N-am găsit niciodată tovarășul care să fie la fel de bun ca singurătatea. Suntem în cea mai mare parte mai singuri când ne ducem printre oameni decât atunci când stăm în camerele noastre. Un om care gândește și lucrează este totdeauna singur, oriunde ar fi el. Singurătatea nu este măsurată în kilometrii care se interpun între un om și semenii săi.

Compania este de obicei prea ieftină. Ne întâlnim la intervale prea scurte, înainte de a fi avut timp să dobândim vreo valoare nouă unii pentru alții. Ne întâlnim la masă de trei ori pe zi și ne dăm unul altuia un nou gust aceleiași brânze mucegăite care suntem. A trebuit să convenim asupra unui anumit număr de reguli, numite etichetă și politețe, ca să facem această frecventă întâlnire tolerabilă și să nu fie nevoie să ne declarăm război. Ne întâlnim la poștă, în locuri publice și seara, în jurul focului; trăim îngrămădiți și stăm unul în fața celuilalt, ne împiedicăm unii pe alții și cred că astfel ne pierdem din respectul reciproc.

Am auzit de un om rătăcit în pădure și care murea de foame și oboseală la rădăcina unui copac, a cărui singurătate a fost ușurată de viziunile grotești cu care, datorită slăbiciunii trupești, îl înconjura imaginația sa bolnavă și pe care le credea adevărate. Și noi, datorită sănătății și puterii fizice și mintale, am putea fi înveseliți mereu de o companie asemănătoare, dar mai normală și firească, și să ajungem să știm că nu suntem niciodată singuri“.

Vecinii

În iunie au sosit păstorii, iar singurătatea mea s-a schimbat. Au venit cu camioanele, niște ditamai maşinile pentru transportul animalelor care au apărut într-o zi în capul străzii. Nervoase din cauza călătoriei şi poate ațâțate de pajiștile acelea înflorite, vitele alergau jos pe rampă, se luau în coarne, ignorau hotarele dintre pășuni şi mergeau să se ascundă în hățișul brazilor. Păstorii le lăsau în plata Domnului. În ciuda transhumanței motorizate, cei mai bătrâni dintre ei încă mai purtau vestă de catifea şi pălărie de fetru, un costum pe care cei tineri îl înlocuiseră cu lungi șorțuri impermeabile. Toți studiau munții care se înălțau la orizont ca şi cum ar fi avut nevoie să se obișnuiască din nou cu peisajul. Pentru ei era o mutare în toată regula: schimbau casa pentru patru luni, ducându-şi acolo sus animalele şi familia, trecând la o viață mai grea decât cea din timpul iernii, şi totuși gesturile lor vădeau o bucurie fățișă. Schimbând între ei în dialect ultimele veşti, râdeau adesea. Mi se părea că fericirea animalelor îi molipsise pe oameni, că şi pentru ei să urce la pășune însemna să se întoarcă acasă, poate în locurile copilăriei lor sau la originile propriei meserii.

* * *

În felul acesta, acum aveam la ce să mă mai uit în afară de norii care în zilele acelea aduceau ploi interminabile. Nu departe de cabană, pe celălalt versant al văii în care locuiam, se afla o pășune pe care o crezusem părăsită înainte să sosească proprietarii: în partea aceea, la începutul lui iunie, domnea galbenul păpădiilor şi, dacă mă trezeam dimineața devreme, puteam să-l văd pe bătrânul păstor care modifica hotarele păşunii mutând țărușii cu câţiva metri pe zi pentru a porţiona iarba. Puţin după aceea, păstorul cel tânăr deschidea poarta grajdului şi atunci şapte viţei şi vreo treizeci de vaci adulte năvăleau spre noua fâşie de iarbă înaltă. Erau aproape toate bălţate cu maro, dominate de câteva vaci negre mai agile şi mai musculoase. Seara nimic nu mai rămânea din păşunea aceea. În vreme ce îmi pregăteam cina, din grajd se ridicau mugete imperioase: trei sau patru bidoane de tablă apăreau în faţa porţii şi, la scurt timp, o maşină de teren pleca pentru a le preda la fabrica de lactate. Atunci ziua se încheia de-a binelea.

Dar cea mai mare schimbare din existenţa mea cotidiană au adus-o câinii. Cum puneam deoparte pentru ei cojile de brânză, veneau pe la mine de câteva ori pe zi (drept să spun, chiar dacă nu e demn de un muntean, din când în când înlocuiam cojile cu câte un biscuit din aceia pe care în sinea mea îi numeam *biscuiţii pentru prieteni*). Aveau un clopoţel atârnat la gât datorită căruia îi auzeam venind de departe. Printr-o ierarhie internă a lor, unul din trei rămânea mereu la păşune, în schimb ceilalţi doi erau liberi să hălăduiască până ce sosea momentul să ducă animalele la grajd. Atunci, chemaţi de păstorul cel tânăr, acţionau în echipă: încercuiau cireada lătrând, le muşcau de şolduri pe vacile mai leneşe şi le urmăreau pe cele indisciplinate, mânându-le spre casă. Era un adevărat spectacol să-i vezi la treabă.

După strigătele păstorilor am descoperit că se numeau Black, Billy şi Fulger. Black era cel mai bătrân, un mastiff mare şi negru cu şase degete la labele din spate şi cu urechea dreaptă sfâşiată în cine știe ce încăierare. Din acest motiv am hotărât să nu-l numesc Black, ci Ciuntu. Se vedea că era la sfârşitul carierei: vacilor le prefera umbra brazilor sau mirosul animalelor sălbatice pe care le urmărea alene prin tufăriş. Billy era un câine-lup şi un lucrător neobosit, de aceea noi doi ne întâlneam mai rar. Când venea pe la mine, părea că se simte cu musca pe căciulă: înhăţa o coajă de salam şi o zbughea imediat, cu greu se lăsa mângâiat. Fulger era cel mai tânăr, un border collie cu o pasiune pentru crenguțele de zadă aruncate la mare depărtare. Îi plăcea să-l mângâi pe după urechi şi îmi lăsa pe mâini un miros sănătos de grajd. Învăţa meseria, dar era chiar la început şi din când în când dădea cu bâta-n baltă: într-o dimineaţă, pe o ploaie torenţială, cei şapte viţei s-au răzvrătit şi toţi laolaltă au încălcat hotarul păşunii, aruncându-se asupra ierbii înalte ca asupra unei mese întinse. Atunci păstorul cel tânăr a fluierat tare: Billy a pornit îndată după ei, Fulger l-a văzut şi a alergat în urma lui, în schimb Ciuntu a rămas să se uite de pe balconul meu, atent, dar la o parte, ca de obicei, precum un şef bătrân. Eu m-am așezat lângă el ca să savurez operaţiunea. Pe păşune, Billy îi readucea deja pe fugari la grup, dar lui Fulger i-a căşunat pe unul din viţei, a continuat să-l muşte şi să-l latre, iar viţelul a scăpat din nou, cu ceilalţi şase după el. Billy a alergat să-i adune din nou, iar scena s-a repetat exact la fel. Unul îi aduna, celălalt îi speria, iar viţeii zăpăciţi loveau cu picioarele şi fugeau în toate părţile.

În momentul acela, Billy era ud leoarcă de ploaie: s-a uitat la viţei, s-a uitat la Fulger, s-a uitat la stăpânul care înjura agitându-şi umbrela, apoi a intrat în grevă şi a plecat spre pădure. Păstorul cel tânăr striga: Billy! Dar Billy s-a făcut nevăzut printre zade. Fulger dădea din coadă în apropiere, pentru el o fi fost o joacă. Viţeii benchetuiau în iarba care trebuia să fie mâncarea de a doua zi. Ploaia turna mai să ne ducă la vale, să ne spele de

pe munte ca pe nişte frunze uscate, iar pe balconul meu Ciuntu şi-a terminat biscuitul, şi-a întins spinarea şi, bombănind, s-a resemnat cu ideea că îi venise rândul să intervină.

Dimineaţa următoare încă mai ploua şi mă hotărâsem să pregătesc *tagliatelle* verzi. Am cules frunze de urzică şi de spanac sălbatic din jurul cabanei, le-am călit în tigaie, apoi le-am tocat şi le-am amestecat cu ouă şi făină. Începusem să întind aluatul cu sucitorul când am auzit o hărmălaie de tălăngi şi strigătele unui păstor. M-am dus la fereastră şi am apucat să văd doi viţei scăpând la vale. Păstorul nu era unul dintre vecinii mei, ci omul acela singuratic şi puţin şchiop care din când în când trecea cu tractorul: era singurul care mă saluta, deşi nu schimbasem niciodată vreun cuvânt. Din cauza piciorului nu reuşise să-i urmărească pe fugari. Îl vedeam sus, în mijlocul păşunii, agitându-se şi înjurând. Atunci mi-am scos şorţul, am stins aragazul pe care fierbea apa pentru paste, mi-am luat bastonul şi am ieşit aşa plin de făină cum eram. Am găsit viţeii puţin mai jos, într-o poiană din mijlocul pădurii. Păşteau liniştiţi. Nu ştiam dacă aveau să mă asculte, văzusem doar cum se face: m-am învârtit în jurul celui dintâi şi i-am aplicat o lovitură uşoară cu toiagul pe şold, şi încet-încet, fără chef, viţelul a început să urce. Cel de-al doilea venea după el. Foarte mândru de mine, i-am adus la Fontane şi i-am închis într-un colţ între gărduleţ şi cabană, apoi l-am aşteptat pe păstorul şchiop, sperând să vină degrabă. A apărut după câteva minute pe o motocicletă enduro condusă de un prieten de-al său. I-a legat pe viţei cu o funie de cânepă şi m-a întrebat cum izbutisem să-i prind: i-am răspuns că fusese uşor, ei făcuseră toată treaba. El a râs şi am văzut că îi lipseau incisivii. A spus că îi vine să mă angajeze paznic.

Îl chema Gabriele. Avea între patruzeci şi cincizeci de ani, era greu să îi ghiceşti vârsta din cauza mâinilor enorme, a fizicului de salahor, hainelor zdrenţuite, bărbii neîngrijite şi pielii arse de soare. De aproape

șchiopăta vizibil: mi-a povestit că în urmă cu un an tractorului îi scăpase frâna de mână, el ajunsese dedesubt în timp ce spărgea lemne, iar acum piciorul lui stâng era ţinut laolaltă de o placă de metal şi nişte şuruburi. Despre mine ştia deja tot. La ce oră aprindeam soba dimineaţa, când ieșeam în grădină să plivesc şi că în fiecare zi mă duceam la plimbare. Mă vedea de sus, când ducea vacile la păscut: cabana lui se afla puţin mai jos de a mea, cam la un sfert de oră de mers pe cărare, şi mulțumită reușitei mele din ziua aceea m-am ales cu o invitație la cină pentru seara respectivă.

Nu prea eram bun de pustnic: mă dusesem acolo sus ca să stau singur, şi totuși nu făceam altceva decât să caut tovărășie. Sau poate tocmai condiția mea făcea ca orice întâlnire să fie aşa de dorită şi de prețioasă. După aproape două luni în cabană, odată cu primăvara urma să se sfârșească şi perioada mea de singurătate.

La 7 a trecut Ciuntu în căutare de biscuiți şi m-a cercetat în timp ce îmi puneam blugii şi cămașa mea în carouri cea mai elegantă. Era obișnuit să mă vadă cu pantaloni scurți şi un pulover găurit şi nu pricepea. La ce te uiți? l-am întrebat. Nu pot să primesc şi eu o invitație la cină? Apoi mi-am legat șireturile la bocanci, am luat sticla de vin pe care o păstram pentru ocazii speciale, l-am scărpinat pe cap pe Ciuntu şi am pornit pe cărare la întâlnire.

Vara

Anotimpul prieteniei şi al aventurii

Încotro te-ndrepţi, păstorule?

Carevasăzică eşti un *subversiv*, mi-a spus destupând vinul când am încercat să-i explic ce căutam acolo sus. Îi spusesem că nu îmi plăceau regulile şi stăpânii şi că la oraș mă simțeam închis în cușcă: dacă pentru a trăi așa cum voiam trebuia să stau singur în creierii munților, ei bine, acceptam singurătatea în schimbul libertății pe care mi-o dădea. Gabriele a înțeles perfect despre ce vorbeam. Doar când mi-am prezentat alegerea ca pe o chestiune politică s-a încruntat făcând o grimasă. Purta haine militare, detesta străinii, chiar dacă la viața lui nu văzuse decât vreo doi, iar când vorbea despre femei, îi plăcea să facă pe durul. Cu toate astea, eram convins că era mult mai anarhist decât mine: nu avea nici familie, nici o slujbă stabilă, nici televizor, nici maşină, nici credit la bancă; nu avea nevoie de bani decât ca să-şi cumpere mâncare şi băutură; nu vota, nu-l găseai pe net, nu era luat în calcul în nici un sondaj şi în nici o cercetare de piaţă, nu făcea parte din nici o medie. Un om ca ăsta, care îşi construise existenţa la marginea societăţii, unde trăia în felul lui, era mai subversiv decât aş fi reuşit eu vreodată să-mi închipui că e posibil în vremea noastră, însă nu găseam cuvintele ca să i-o spun. Când mă aventuram în discuţii complicate, se uita cruciş la mine, iar dacă foloseam cuvinte dificile, înceta să mă asculte. Aşa că i-am făcut pe plac. Poate ai dreptate, i-am spus. Cred că sunt un subversiv.

Nu spunea *vite*, spunea *paradite.* Sau *preacurvite,* când îl scoteau din țâțâni. Nici măcar alea nu erau ale lui: i le trimiteau sus de la câmpie pe timpul verii ca să pască la munte în sezonul păşunatului. Gabriele îşi exploata astfel singurele proprietăţi: o cabană, un tractor, un grajd, o păşune acoperită de zăpadă şase luni pe an. Iarna locuia într-o cămăruţă din sat şi lucra ca muncitor la pistele de schi. Dar la câmpie nu se simţea în largul lui, era prea sălbatic pentru viaţa între oameni. Vorbea doar ţipând, de parcă ar fi fost foarte departe de toată lumea. Nimic nu reuşea să facă în linişte. Un deget de-al lui era gros cât două de-ale mele şi totul devenea fragil în mâinile sale. Uneori, în sat, îl angajau cu ziua ca să dărâme o ruină sau să spargă câteva chintale de lemne, dar înainte de lăsarea serii se întorcea cu tractorul la cabana sa aflată la două mii de metri. Doar acolo sus găsea spațiul de care avea nevoie: părea că aparţine muntelui la fel ca un bloc eratic sau ca o zadă seculară crescută în mijlocul unei păşuni, la soare şi în vânt.

Să ducem *paraditele* la nani, spunea spre seară. Apoi deschidea larg poarta grajdului, făcea o deschizătură între sârmele electrificate şi le chema răbdător. *Vien, vien, vien.* Una câte una, animalele îl urmau leneșe. În următoarea jumătate de oră, din grajd se auzeau înjurături şi scatoalce sonore: în momentul în care trebuiau legate, vacile se răzvrăteau, punându-se de-a curmezișul şi schimbând locul între ele, așa încât trebuia să le împingă cu umerii şi să le tragă de zgardă în căldura aceea înăbușitoare, umedă de suflarea şi de sudoarea lor. Apoi, din fericire, Gabriele trebuia să mulgă vreo două şi în felul acesta se calma. Era un gest care îl relaxa mult. Unii mulg cu degetul mare îndoit în pumn, mi-a explicat, folosindu-se de încheietură pentru a strânge mamela, dar lui nu-i plăcea această tehnică pentru că era prea nedelicată. Prefera să-şi folosească palma mâinii. Apoi găleata cu lapte o lăsa vițeilor şi câinelui, el păstra doar o picătură pentru cafeaua de dimineață. Atunci închideam grajdul şi, în sfârșit, mergeam la cină.

Casa lui era o încăpere îmbrăcată în lemn, de trei metri pe trei, cu un pat pliant, o sobă, o masă, fără apă curentă, fără baie. În jur mai erau șase sau șapte dărăpănături, dintre care pe una o folosea drept pivniță, iar pe alta drept magazie de lemne. Pe dinăuntru încăperea era ticsită de obiecte: pe pereți avea o colecție de tălăngi şi zgărzi, cupele câștigate de vaci la concursuri, fete goale din calendarul unei firme de tractoare. O vitrină micuță de cristal, o mică piesă de mobilier din anii ’60 din prefabricate (tăiată cu fierăstrăul la jumătatea înălțimii pentru că nu încăpea), un dulăpior mult mai vechi făcut în perete, alcătuit din doar două uși şi o balama care închideau o nișă în piatră. Farfurii de lemn, un ceaun de alamă. Niște ustensile pentru prepararea brânzei atârnate deasupra sobei.

La cină îmi vorbea adesea despre vremurile trecute. Era un om vesel din fire, dar singurătatea îl făcea melancolic: îşi amintea de vremea când urca acolo împreună cu mama şi surorile lui, însă acum rămăsese singur. Printre fotografiile agăţate pe perete era una cu soţia şi copiii lui, dar m-am temut că este un subiect dureros şi am preferat să nu-l deschid. Am întrebat în schimb despre poza cu vaca neagră în care el zâmbea îmbrățișând-o pe după gât: era Morgana, preferata lui, care fusese dusă la abator cu mulți ani în urmă. Doar că nu vorbea, mi-a spus. Acum îi ținea tovărășie Lupu, un câine ciobănesc care îl urma peste tot: isteț, rezervat, afectuos, cel mai inteligent pe care îl avusese vreodată. Auzindu-şi numele, Lupu și-a ciulit urechile de pe culcușul său din apropierea sobei, ne-a privit, a venit să capete o mângâiere şi cojile de la brânză.

În poveștile lui Gabriele trăia o lume pierdută în care fiecare casă de acolo sus, din sat, era locuită de oameni harnici. Bărbații lucrau la câmp şi la grajd, copiii la păşune, femeile se îngrijeau de animalele de curte. Două ceasuri pe cărarea pentru catâri ca să ajungi în sat, mămăligă şi lapte la prânz şi la cină (de asta ura mămăliga, nu mai putea s-o mănânce). Erau de ajuns câteva zile ca să uite de civilizație, să-şi scoată pantofii şi hainele

şi să revină la starea de sălbăticie. Cu toate astea, a ținut să-mi explice că ciobanul (*berger*) este cel care vede de oi, pentru cine îngrijește vacile se folosește un alt cuvânt: *vacher*. Nu este o diferență de neglijat. Ciobanul este un nomad, merge la pășune şi doarme pe unde apucă, în schimb văcarul e un sedentar. Are pășunile lui, o casă, un grajd.

Apoi, tot stând de vorbă, am descoperit că nu văzuse niciodată lumea aceea cu ochii lui. Când era el copil, satul fusese deja părăsit. În casele goale născocea jocuri cu puținii săi tovarăși de pe pășunile vecine. Muntele locuit nu era o amintire, ci o legendă din vârsta de aur cu care își hrănea visurile de fericire: i-ar fi plăcut să urce cu fiii lui, care aveau nouăsprezece şi douăzeci de ani şi erau zidari, şi apoi să aibă găini, un măgar, două capre, un porc pe care să-l taie toamna. Vorbea deseori despre cum i-ar fi plăcut să-şi cumpere câteva animale care să-i ajungă ca să trăiască autonom. În schimb, avea doar iarba cu care îngrășa vacile altora şi visuri cu ochii deschiși pentru nopți care nu se sfârșeau niciodată.

Cum mie îmi plăcea să gătesc şi lui nu, dar nici unuia din noi nu îi displăcea să cineze în tovărășia cuiva, uneori ne organizam în felul următor: eu urcam la el acasă pe la 7, luam cheia mare ascunsă sub o piatră, intram şi aprindeam soba. Apoi mergeam să spăl vasele la izvor, unde Gabriele pusese o cadă de baie pe post de albie pentru haine şi pentru vase. Acolo găseam săpunul, peria, buretele metalic. Era ciudat să frec tigăile la lumina apusului; cu apă rece ca gheața şi fără detergent aveam ceva de frecat, dar unde aş fi putut găsi un lavoar mai bun? Marmotele mă studiau în timp ce umpleam oala pentru paste. Din pădure se ițea botul unei căprioare. Când mă întorceam în casă, soba era deja bine încinsă, iar eu deschideam radioul, puneam apa pe foc, mă aşezam să curăţ cartofi. Spaghete cu sos de roşii, cartofi fierți cu brânză, uneori câte o bucată de cârnat: acesta era meniul nostru zilnic. Când se întorcea de la grajd, Gabriele trecea pe la beci, unde avea patru damigene de vin Barbera

care ne-ar fi ținut toată vara, dacă n-ar fi spart-o pe una încercând s-o astupe trăgându-i pumni în dop. Altă dată se întâmplase la fel cu parbrizul tractorului, care astfel se transformase într-un *coupé.* Astea erau necazurile lui tipice.

În schimb, când cobora el la mine, se aşeza mereu în acelaşi loc, pe bancă, sprijinindu-se cu spatele de perete ca să se uite la casă. Ce bine trăieşti tu, îmi spunea uitându-se în jur, pentru că aveam o bucătărie adevărată, un frigider şi chiar şi o canapea, baie, apă curentă, pereți drepți şi acoperiș întreg, şi nu trebuia să mă întind sub masă când ploua. Îmi aducea mereu o bucată de brânză şi o sticlă mare de vin. Într-o seară a venit cu un pui fript de care făcuse rost cine știe de unde. Altă dată s-a dus să muncească la un prieten de la câmpie şi s-a întors cu cinci kilograme de orez şi un întreg repertoriu de povești proaspete despre seara petrecută la clubul de noapte cu rusoaicele, despre șirul de tractoare John Deere pe care le văzuse la fermă, despre copilul care îl făcuse să râdă întrebându-l: de ce ți se spune Rambo? Pentru că ești *foarte tare*?

La sfârșit avea un mod elaborat de a pleca. Era un fel de ceremonie şi mi-a luat ceva vreme ca să înțeleg cum vine treaba. Prima oară a spus: *va bien*, hai că mă duc de-acum; așa că m-am ridicat ca să-i deschid ușa şi să-mi iau la revedere. El m-a privit ciudat şi a întrebat: te grăbești tare? Eu nu, i-am răspuns. Am închis ușa şi m-am așezat la loc.

În seara aceea am descoperit că, înainte să plece de-adevărat, trebuia să spună *hai că mă duc de-acum* măcar de cinci sau șase ori şi putea să mai treacă o oră, să mai povestească una-alta, să mai bem încă o sticlă de vin. Firește, am învățat să fac la fel. Când eram la el, la un moment dat îmi dezmorțeam spatele, aruncam o privire întunericului de afară şi declaram: hai că mă duc de-acum.

Mai ia o bucată de brânză, răspundea Gabriele ignorându-mi cuvintele. Mai scurgem o sticlă?

De ce nu, răspundeam eu (acolo sus şi mâncatul şi băutul regresează la stadiul de sălbăticie: se *roade* o costiță de porc, se *scurge* o sticlă de vin). Şi-mi amânam plecarea cu câteva pahare.

Pe 29 iunie, de Sfântul Petru, ocrotitorul păşunilor, după cină am urcat împreună până la grajd. Gabriele își petrecuse după-amiaza umplând remorca cu crengi uscate, care acum alcătuiau o ditamai grămada în apropiere. Era un morman înalt de peste un metru. Pe la 10 a aprins focul în stilul muntenilor: a vărsat pe el o jumătate de canistră de benzină, a aprins un chibrit şi focul a izbucnit într-o clipă. În tăcerea adâncă din jur, mi-am dat seama, pentru prima oară, cum poate un foc să devină asurzitor, în timp ce căldura era greu de suportat chiar şi de la mai mulți metri depărtare. Ne-am așezat în iarbă să privim contururile întunecate ale munților, căutând alte focuri ca al nostru. Am numărat trei, patru, cinci, unele în locuri al căror nume nici nu-l știam. Vâlvătăile acelea galbene şi tremurătoare păreau a spune: *eu sunt aici.* Şi eu, şi eu, şi eu. O constelație de singurătăți care a strălucit doar câteva minute: apoi s-au făcut mai slabe şi s-au stins una după alta. Şi focul nostru a amuțit. Am început din nou să aud vântul în iarbă, susurul pârâului, suflarea vacilor care rumegau în grajd.

Mi-am dat seama că era frig, acum că mă obișnuisem cu căldura focului. Când ne-am luat la revedere, Gabriele mi-a împrumutat un pulover şi a spus: ia-o pe păşune. Îmi făcea o mare cinste. Pe cărare ar fi trebuit să fac un ocol mare, în schimb pe păşuni ajungeam drept la Fontane: am coborât pe întuneric, desfăcându-mi brațele în vânt şi simțind cum inflorescențele îmi gâdilă palmele. Strigându-se cu vocile lor răgușite, căprioarele se fugăreau prin pădure.

Fânul

A sosit şi luna iulie. Când iarba a ajuns înaltă până la șold şi a prins să se îngălbenească, pretutindeni pe pășuni au apărut cositoarele, tractoarele, remorcile, balotierele. La fân lucrau cu mic, cu mare, de la bătrâni la copiii de pe pășuni: o mobilizare generală în fața căreia era imposibil să stai cu mâinile în sân, așa că m-am apucat să-i ajut pe Remigio şi pe mama sa. Nu că mi-ar fi lipsit așa de mult familia pe care o lăsasem la câmpie. Ea, de aproape optzeci de ani, foarte slabă, neobosită, aspră ca scoarța de copac, eu, un orășean animat de bune intenții, cu pielea delicată, alcătuiam o pereche stranie în spatele tractorului pe care fiul ei îl conducea. Făceam baloturile de fân după-amiaza târziu, când soarele uscase fânul cosit deunăzi. Acum valora mai puțin decât munca depusă, dar vedeam din gesturile femeii cât de prețios era: dădea cu grebla după balotieră şi nu lăsa nici măcar un fir de iarbă, certându-mă pentru cele pe care le pierdeam. De la volan, Remigio râjea. Nu îi displăcea ca altcineva s-o încaseze în locul lui. La început, mama lui mi-a arătat unde greșeam, apoi a concluzionat că nu știam să greblez şi m-a trimis la muncile grele, să încarc baloturile în remorcă. Munca aceasta mi se potrivea mai bine: apucam câte două deodată de sforile care îmi tăiau mâinile şi le aruncam în remorcă, apoi mă urcam în fugă ca să le stivuiesc cum trebuie. Mi-am câștigat un oarecare respect în felul acesta, asudând şi umplându-mă de colb, căpătând bătăturile salahorului şi gâtul ars al țăranului, pielea iritată din cauza fânului care mă înțepa.

Între o încărcătură şi alta ridicam capul şi priveam câmpurile din jurul nostru. Culoarea brun-roșiatică a celor încă necosite, blondă acolo unde fânul se usca la soare, verdele rarefiat care îi lua locul la sfârșit. Era frumos să vezi muntele îngrijit ca o grădină, cu brânduşele care se iveau din iarba nouă crezând că venise din nou primăvara. Atâta că brânduşele de pe vremea dezgheţului erau albe ca norii în aprilie, pe când acestea erau mov şi violete sub cerul de iulie, iar acum nu mai existau larve, ci se auzea zumzet de insecte în arșița verii. Din când în când, mama lui Remigio mergea să ia ceva de la bar ca să ne răcorim: un suc de portocale sau o băutură carbogazoasă pentru noi, o înghețată pentru ea.

Nu putem bea şi noi o bere? protesta Remigio. Așezat pe un balot de fân, în țârâitul lăcustelor, privea cutia ca şi cum n-ar fi ştiut nici măcar pe care parte se deschide.

Doar nu vreți *să vă îmbătați,* răspundea mama lui, neînduplecată. În acel „voi“ eram inclus şi eu, sau poate, cine ştie, bărbații în general.

* * *

În faţa câmpiilor pe care lucram se afla un pas, o trecătoare amplă şi joasă prin care se ajungea pe jos în valea de alături şi la care mă uitam din când în când gândindu-mă la cineva. Trebuie că mai locuia acolo şi încă mai lucra ca ghid alpin, pentru că nu reuşeam să mi-l închipui făcând nici o altă meserie. Se numea Lorenzo, Renzo, după sfântul din luna august şi ocrotitorul multor sate, şi fusese profesorul meu de alpinism: primul care mă legase de frânghia lui, îmi arătase unde să pun mâinile pe stâncă, îmi prinsese colțari la bocanci ca să-l urmez pe ghețar. Dar când eram copil, mai mult decât o şcoală unde învăţasem despre echipament şi tehnici de alpinism, pentru mine fusese o confruntare cu teama, cu truda şi cu frigul, cu depărtarea de casă. Şi cu suferința fizică, pentru că imediat ce treceam

de trei mii de metri, începeam să mă simt rău: greața îmi întorcea stomacul pe dos, ochii mi se încețoșau şi mă apuca un mare alean, ca un sentiment de sfârşeală, care era adevăratul meu rău de munte. Renzo împărtășea cu mine momentele acelea. În timp ce plângeam şi vomitam, el era cel care îmi vorbea cu blândețe şi mă convingea să merg mai departe. O făcea atât de bine, că l-aș fi urmat oriunde.

Apoi relația noastră cunoscuse o perioadă veselă. La șaisprezece ani, răul de munte dispăruse şi începusem să mă bucur de aventurile noastre: în fiecare vară Renzo ducea un grup de copii la un refugiu alpin aflat la cotă înaltă ca să-i învețe alpinism timp de o săptămână. Ne cățăram cu pioletul şi colțarii pe seracurile de pe Monte Rosa, coboram în adâncul crevaselor pentru a simula operațiuni de salvare, alergam în jos pe un ghețar târând un rănit imaginar pe o sanie; iar în acest timp pe lângă noi treceau colecționarii serioși de piscuri. Pe noi piscurile nu ne interesau. Mai distractivi erau pereții şi crestele, pe care le escaladam în joacă. Acum eram puternic, mă simțeam ca acasă pe ghețar, visam să mă fac şi eu ghid alpin. Când ne întorceam de la refugiu, îl imitam pe maestrul meu: încercam să vorbesc ca el (puțin), să merg ca el (ușor, aproape fără greutate), să mă port la fel ca el în fața pericolului, de exemplu o furtună pe un perete (să fluier). Învățasem atât de bine, încât o dată, când se antrena pentru Himalaya, Renzo venise să mă cheme să facem împreună o cursă până la patru mii de metri şi înapoi, în câteva ore, numai noi doi. Doar cu o coardă, cu pașii coordonați, fără nevoia de a cere sau de a da instrucțiuni. Până la urmă, ascensiunea la patru mii de metri era ușoară. Intrasem aproape imediat în nori şi nu mai văzusem nimic până seara, doar albul nedesluşit al ghețurilor şi al ceții, şi totuși era amintirea cea mai frumoasă pe care i-o păstram, Himalaya noastră personală.

Trebuie să fi fost ultima oară când urcasem pe munte împreună, apoi cred că m-au chemat alte locuri şi m-au călăuzit alţi maeștri. Nici unul dintre ei nu se mai bucurase de încrederea mea necondiţionată aşa de mult

ca Renzo. Trecuseră cincisprezece ani de-atunci: cine ştie dacă se întreba ce se alesese de mine şi cine ştie la ce s-ar fi gândit ştiindu-mă acolo, dincolo de trecătoare, trăind ca un pustnic într-o cabană. În definitiv, dacă ajunsesem acolo sus, unul din cei vinovaţi era el.

Acum îi împărtăşeam gândurile acestea lui Remigio, cu care îmi venea uşor să vorbesc. Ne deschiseserăm sufletul încă de la prima întâlnire, în ziua cu cărţi şi zăpadă, şi apropierea sporise în timp ce ne colbuiam lucrând la fân. Mergeam în sus şi-n jos pe câmpuri, el conducând tractorul, eu şezând în remorca hurducată. În hambar ne aruncam unul altuia baloţii şi îi aşezam în grămezi mari de trei sau patru metri. Într-o seară, după muncă, m-a invitat la el să bem un pahar dintr-acelea pe care mama lui ni le interzicea şi în camera de zi am fost surprins să găsesc o maşină de scris. Era un model vechi, bine păstrat. Pe tambur era o foaie, iar pe foaie, un singur rând: *Cine ştie dacă voi mai izbuti vreodată să scriu la fel ca înainte.* Fraza aceea m-a răscolit: ce treabă avea munteanul ăla cu scrisul? Apoi m-a tulburat într-un fel şi mai profund, pentru că şi eu cunoșteam întru câtva îndoiala aceea, nu mai scriam de luni de zile şi mă temeam că nu voi mai scrie niciodată. Când l-am întrebat pe Remigio ce însemna, mi-a explicat că foaia era acolo de douăzeci de ani, de când murise tatăl său, şi că de atunci nu se mai atinsese de maşina de scris.

Am ascultat cu respectul pe care îl simţi atunci când pătrunzi în vieţile altora, cu acelaşi sentiment de spaimă. Tatăl lui Remigio fusese vânător, constructor de case şi povestitor. În copilărie îl ducea în pădure ca să pună capcane pentru animalele cu blană preţioasă şi îl învăţa să recunoască pe zăpadă urmele de vulpe, de jder, de hermelină. Peste ani, îi împărtăşise meşteşugul de a ridica ziduri, luându-l ca salahor pe şantier. Fuseseră foarte apropiaţi – Remigio era singurul lui fiu, iar în sat nu mai existau alţi copii, – până ce relaţia lor fusese distrusă de alcool: omul acela afectuos şi extrovertit începuse la un moment dat să bea zdravăn, îmbolnăvindu-se

grav. Firea i s-a schimbat, sau poate că fiul, crescând, devenise închis în sine şi arţăgos, astfel încât cu tatăl acela veşnic beat se certa şi atâta tot. Îl văzuse stingându-se puţin câte puţin, îl însoţise prin spitale şi în afara lor, şi în cele din urmă îl găsise pe câmp, unde se dusese să moară. Nu-şi ierta că ultimele lor cuvinte fuseseră pline de mânie.

Acum, după el mai rămâneau doar trofeele de vânătoare, paznici mohorâți ai încăperii în care stăteam de vorbă: picioarele unei capre negre folosite la atârnat canadienele, două coarne de capră alpină pe un planșeu de lemn, exemplare împăiate de jder şi hermelină. Penele acvilei pe care tatăl său o împușcase în urma unui pariu şi care, murind, i se agățase de braț până ce Remigio dăduse fuga să-l scape de ea, folosindu-se de toată forța lui ca să-i descleștеze ghearele. De atunci se scârbise de vânătoare. *Patima,* după cum o numesc vânătorii, nu o mai moștenise odată cu puștile.

Dar păstra o altă moștenire. Cu puțină vreme înainte să moară, tatăl său îi lăsase o cabană părăginită în mijlocul unei pajiști. Un mic grajd dedesubt, o cameră deasupra, un acoperiș din șindrile de zadă strâmbe şi răsucite, ziduri înnegrite de fum şi vârstate de bălegar. Nu spusese nimic despre acea donație misterioasă. Apoi murise. Mulți ani după aceea, Remigio îi găsise singur semnificația şi, pentru a scăpa de sentimentul de vinovăție, petrecuse două veri lungi renovând dărăpănătura. Se hotărâse să lucreze singur, fără muncitori şi fără utilaje, săpând pământul cu târnăcopul, ridicând grinzile acoperișului cu ajutorul unei benzi de transport alcătuite din planșee, al unei frânghii şi al unui tractor. Folosise copaci pe care îi doborâse el însuși în pădure, alegându-i cu grijă, ca pe tot restul: fiecare lemn, fiecare cui, fiecare piatră din casă, pentru ca lucrarea să fie făcută după toate regulile artei, așa cum îl învățase un tată zidar.

Apoi o terminase, dormise o singură noapte, înțelesese că nu avea să locuiască niciodată acolo. Erau prea multe prezențe între acei patru pereți ca să poată dormi liniștit. Așa că o închiriase. Mai bine să lase casa vrăjită

cuiva care nu știa nimic despre ea. După zece ani sosisem eu, în căutarea unui loc în care să stau singur, şi iată povestea în care intrasem sperând să regăsesc scrisul.

Caprele

Vara, animalele sălbatice dispăruseră. De vină era lumea care începea să bată potecile, împingându-le spre zone tot mai inaccesibile. Întâlneam în fiecare zi în jurul casei grupuri de oameni şi mi se păreau surde şi oarbe la peisajul pe care îl străbăteau, făceau atâta gălăgie, încât le auzeam înainte să le văd. Până şi mirosul lor chimic mă frapa de la distanță. Oare eu oi fi ăla care are probleme cu restul omenirii? mă întrebam. Sau ei n-or ști să se perinde pe pământ fără să-l cotropească? Năvăleau în pădure cu mirosuri, culori, sunete violente. Iar locuitorii pădurii se apărau îndepărtându-se.

Îmi lipseau vecinii mei: iepurele, vulpea, căprioarele. Așa că într-o dimineață m-am trezit la 6, am dat pe gât o ceaşcă de cafea şi am ieșit la o plimbare lungă. Fără rucsac, fără termos şi bocanci, doar cu bastonul meu şi cu încălţări uşoare ca vântul. După trei luni acolo sus mă simțeam în mare formă: am trecut de pădure şi de primele pășuni, de cabana lui Gabriele, de luminișurile marmotelor, de satele abandonate şi părăginite. M-am oprit la pârâu ca să beau, apoi am depășit repede şi pășunile înalte: la 7 aveam în față doar grohotișuri, lăcuşoarele create de dezgheț şi ultimele zăpezi. Respiram aerul intact al dimineții înainte ca soarele să răsară de după creste şi ca ziua să înceapă cu adevărat. Nimeni altcineva nu părea să fi trecut pe acolo înaintea mea.

Pe grohotiș am încetinit, având grijă să nu mișc pietrele ca să nu fac gălăgie. Ajungând pe creastă, am avut noroc: pesemne că eram contra

vântului sau duhneam deja şi eu ca o capră, în orice caz jos în vale am văzut două capre negre pe zăpezile eterne. Le-am surprins în mijlocul unui joc tainic al lor. În jur grohotișul se încălzea, din zăpadă mai rămăseseră câteva minuscule pete înghețate şi lucitoare, iar caprele negre se rostogoleau pe burtă, pe spate şi pe-o parte, bucurându-se de amintirea aceea a iernii. Alunecau în jos pe o porțiune, apoi se ridicau în picioare şi se întorceau în vârful zonei acoperite de zăpadă. Până ce una a simțit primejdia şi a ciulit urechile. M-am ascuns între stânci şi am încercat să rămân nemișcat, dar ceva le alarmase deja. Cea mai prudentă a plecat prima, cealaltă a ezitat s-o urmeze, ca şi cum i-ar fi părut rău după jocul acela întrerupt; apoi, din câteva salturi elegante, au dispărut după grohotiș.

Am continuat să urc, cine să mă mai oprească? Acum eram pe creasta dintre două văi ale vieții mele şi mergeam pe plăci de piatră sparte de gheață şi pe mușchiul acela foarte moale care se formează la trei mii de metri. Pe o parte a cumpenei apelor, cea a vieții adulte, cerul era limpede, de un azur atât de desăvârşit, încât părea să aibă masă şi volum. Pe partea copilăriei urcau vălătuci de nori care se încrețeau topindu-se la picioarele mele. Pe o parte petrecusem douăzeci de ani, pe cealaltă parte, ultimele luni: două văi săpate de două râuri şi două râuri izvorâte din același munte. Muntele acela, Monte Rosa, pe care acum îl aveam înaintea ochilor, era cel care unea prezentul şi trecutul meu.

Apoi am văzut câteva siluete întunecate, câteva forme în mișcare pe stânca crestată. Era o mică turmă de țapi alpini. Aceştia nu sunt prudenți precum caprele negre, nu mai sunt vânați de un secol şi au încetat să se mai teamă de om. Stau acolo sus, pe creste şi pe piscuri, pentru că le place să-şi supravegheze regatul de sus, în vânt şi-n lumina orbitoare. Turma era alcătuită dintr-un adult maiestuos, care stătea într-o scobitură având o ţinută solemnă de conducător, patru țapi tineri şi agitați care se provocau unii pe alţii şi un ţap atât de bătrân şi de istovit, încât cu greu se mai mișca. Avea blana jumulită şi două coarne a căror greutate nu o mai putea

duce şi care îl sileau să se târască ţinându-şi capul plecat. Îndată ce m-au văzut, liderul s-a ridicat şi s-a postat între mine şi restul turmei. Mă fixa scoțând un sunet bătăios, ca un F prelungit şi suflat din toţi rărunchii. Avea coarne lungi de un metru şi muşchi puternici care le susţineau şi nu i-ar fi fost greu să mă izgonească de pe teritoriul lui, poate chiar de pe lumea asta. Dar încercam să-i dau de înţeles că venisem cu gânduri paşnice. Cei tineri au sărit pe o stâncă, punându-se la adăpost în spatele lui, în timp ce bătrânul, pentru a ajunge la ei, a trebuit să facă un lung ocol. M-am aşezat pe jos şi am rămas nemişcat un minut, până ce liderul a decis că eram un inamic plicticos, a pufăit pentru ultima oară şi s-a apucat să ronțăie muşchiul dintre stânci. Doi dintre tineri au început să se împungă cu coarnele, antrenându-se pentru sezonul iubirii: se ridicau pe picioarele din spate şi se lăsau să cadă peste rival, folosindu-se de toată greutatea pentru a imprima forţă loviturii şi producând cu coarnele un pocnet sec, ca de pietre care se ciocnesc între ele.

Bătrânul era acum singurul care mă mai băga în seamă: se ghemuise în faţa mea, la trei sau patru metri distanţă, şi mă scruta rumegând şi scărpinându-şi din când în când spinarea cu coarnele. Am numărat vreo cincisprezece noduri: cincisprezece ani petrecuți prin munţi, fără duşmani şi fără să coboare vreodată în vale. Ce viaţă frumoasă, m-am gândit. Cine ştie dacă era ultima sa vară sau dacă avea să supravieţuiască neajunsurilor vârstei încă o iarnă. Cine ştie ce fel de întrebări îşi punea el despre mine.

Apoi m-am uitat în jos în aerul limpede de la 8 dimineaţa. Reuşeam să văd clar drumurile din vale, unde soarele încă nu avea să ajungă vreme de câteva ore. Lumea aceea în umbră arăta ca o planetă străină, cu maşinile care mergeau în sus şi-n jos printre satele crescute peste măsură, cartierele de blocuri şi viluţele care se extindeau ca nişte periferii urbane. Şi apoi carierele de nisip şi de pietriş de pe râuri, pistele de schi care tăiau pădurile, parcările de la baza telescaunului, şantierele de construcţii răspândite peste tot. O specie harnică şi năpăditoare, angajată în a eroda,

netezi, coloniza: astfel mi se arăta omenirea de pe crestele munţilor, unde ca să trăieşti este suficient să rumegi puţină iarbă şi să te întinzi la soare. Am studiat casa în care copilărisem, mai exact complexul de apartamente care se înălţa pe locul său. Casa copilăriei mele nu mai exista de ani de zile, ceea ce mi s-a părut a fi un noroc. O macara trona lângă un siloz de ciment în curte, aşa încât m-am întrebat ce se alesese de marele cireş sălbatic care se înălţa acolo odinioară. Mi-am încrucişat din nou privirea cu a bătrânului ţap şi acum i-am auzit clar gândurile. Îmi pare rău, mi-a venit să-i răspund.

În dimineața aceea am coborât fără grabă, locul în care mă întorceam repugnându-mi. Cabana, colecția mea de obiecte, caietele nefolosite, cărțile. O cămăruță atât de plină de mine însumi, în timp ce afară muntele se oferea, neexplorat, în toate direcțiile. La ce-mi folosea o casă? Mi-ar fi plăcut să fac precum păstorii de odinioară, care cutreierau de la o pășune la alta şi se opreau să doarmă în adăposturile oferite de stânci. Le întâlneam din când în când în timpul explorărilor mele: niște stânci ieșite în afară la baza cărora terenul fusese curățat şi uneori închis cu ziduri de pietre fără mortar. Exista un nume pentru ele în dialect, îl auzisem rostit de Remigio în timp ce lucram la fân. Ce e o *barma*? îl întrebasem. O stâncă sub care te adăpostești când plouă, răspunsese.

Jos, la cabană, era miezul zilei şi o mică familie își întinsese pătura pe pajiștea din fața casei. Doi copii se jucau bălăcindu-se în fântână, mama scosese pungi şi cutii, tatăl m-a scrutat cu privirea aceea bănuitoare pe care şi-o aruncă bărbații atunci când trebuie apărate un teritoriu sau o familie.

Scuzați-mă, e proprietate particulară? m-a întrebat soția sa, mai amabilă.

Nu, nu, am spus, e a tuturor, stați liniștiți.

În casă am dat jos rucsacul din cuiul în care era atârnat. Am aruncat în el câteva haine, o pânză impermeabilă, sacul de dormit, o ploscă de vin şi conservele pe care le aveam în bucătărie, bricheta, cuțitul, hârtie de ziar, o lanternă, două cărți, stiloul şi caietul. Voiam să merg mai departe de zona pe care o cunoșteam, să descopăr ce se găsea la două sau trei zile de mers. Plecam foarte încărcat, şi totuși, când am închis ușa după mine, mi s-a părut că mă eliberez de o greutate. Ca întotdeauna, greutatea putea fi cabana sau oamenii care o profanaseră în ochii mei, dar mult mai probabil eram eu însumi. De ce altceva fugim atunci când fugim de acasă? Adio, i-a spus băiatul sălbatic celui domestic, apoi i-a întors spatele şi a pornit din nou pe cărarea care urca.

Bivuacul

Jos, pe panta înghițită de alunecarea de teren, bocancii se afundau în terenul moale: o pastă cenușie, vâscoasă ca mortarul proaspăt, în care fiece pas era un chin. M-am urcat pe un trunchi smuls din rădăcini şi am mers pe el în echilibru pentru a trece de haosul acela de pietre mișcate din locul lor, pârâiașe de apă noroioasă şi brazde enorme aruncate în jur parcă de o explozie, sprijinite precar de o stâncă sau încastrate într-o crăpătură a terenului, care chiar şi în pozițiile acelea nefireşti se încăpățânau să prospere. În sus, o largă fâșie întunecată marca locul în care se despicase muntele. O stâncă umedă şi putredă, cu rădăcinile zadelor care ieșeau în afară la jumătatea peretelui şi nu reușeau să-l țină laolaltă. Nici urmă de animale sălbatice: nici un sunet de alarmă, la trecerea mea nimeni nu se ascundea grabnic în vizuină. Era ca şi cum ar fi migrat în masă departe de acel dezastru. Până şi păsările tăceau, lăsând în aer doar susurul unui pârâu subteran. M-am simțit ușurat atunci când, în sfârşit, am trecut de ultimele urme de detritus, am regăsit o urmă de cărare care o cotea spre stânga, am lăsat alunecarea de teren în spate şi am început din nou să urc.

* * *

Mă gândisem să-mi petrec noaptea pe malul unui lac, încălzindu-mă la foc şi privind la stelele de august, dar n-am avut noroc: era o vară ploioasă şi, când am ajuns la lac, am auzit apropiindu-se furtuna. Să fi fost vreo 7 seara. Un front de nori umflaţi şi mohorâți tuna la câţiva kilometri în vale, deasupra satului pe care îl părăsisem cu puţine ore înainte. Doi pescari se chinuiau să monteze un mic cort de tip canadian în bătaia vântului. Venea în rafale mânioase, încreţind suprafaţa lacului şi împingând norii spre noi, aşa că m-am îndreptat spre nişte cabane dărăpănate în speranţa că o să găsesc adăpost. Una era mai puțin părăginită decât celelalte: pereții se țineau cu toate că erau strâmbi, iar pe acoperiș fusese pusă foaie de tablă. Dacă o mai folosește cineva, mi-am zis, o avea vreun lacăt pe undeva sau o fi închisă cu cheia. Dar nu am văzut nici o încuietoare. Uşa era strâmbă şi fixată cu forța. Am încercat să o împing cu mâinile, am simțit că ceda, apoi i-am tras un umăr zdravăn, deschizând-o larg.

Mi-a luat ceva până să mi se obișnuiască ochii cu întunericul. Afară ploaia începea să răpăie pe acoperiș. Înăuntru nu existau ferestre, dar o despicătură între pereți şi acoperiș lăsa să treacă puțină lumină. Vatra era în centrul încăperii: patru pietre plate care delimitau grătarul şi, într-un colţ, cârligul pentru ceaun. Apoi, un raft de lemn pe care zăceau un opaiţ cu ulei, câteva sticle goale, resturi de lumânare, un pistol de jucărie. Ce căuta acolo un pistol de jucărie? Era o imitație de revolver, ruptă şi lipită cu bandă adezivă. Privindu-l, mi-am amintit de copiii păstori pe care îi vedeam la munte când eram mic: murdari, timizi, se purtau ca adulţii în timp ce-şi supravegheau vacile, iar eu încercam să-mi închipui cum era viaţa lor când nu îi vedea nimeni. Am găsit şi o bucată de oglindă şi un castron murdar, două căni de metal, o saltea mizeră şi desfundată. Probabil că au sfâşiat-o şobolanii, m-am gândit, pentru că podeaua era plină de ghemotoace de lână putredă, cioburi de sticle sparte, paie şi cine

ştie ce alte lucruri. Din fericire, nu era destulă lumină ca să descopăr. Acum furtuna făcea un zgomot asurzitor: am degajat cum am putut mai bine o porțiune de podea ca să-mi întind sacul de dormit, apoi m-am aşezat şi mi-am deschis rucsacul. O bucată de pâine neagră, o conservă de carne, două roşii şi puţin vin urmau să alcătuiască meniul serii. Pe ploaia aia cina era şi singura distracţie, aşa că am încercat s-o prelungesc cât mai mult posibil, mestecând îndelung pâinea şi bând vinul cu înghițituri mici. Dar apoi furtuna s-a potolit. Am găsit lemne uscate într-un colţ al camerei şi am aprins un foc afară, la câţiva metri de cabană, pentru că mă temeam să nu mă umplu de fum dacă foloseam vatra. Când a început din nou să plouă, era deja un foc de tabără zglobiu. Așezat pe prag, reușeam să rămân uscat şi să am puţină lumină ca să citesc, aşa că mi-am petrecut seara în tovărăşia unei cărţi de Primo Levi, *Sistemul periodic*, care este o autobiografie sub formă de povestiri. Deasupra mea se profila muntele pe care urma să-l trec în ziua următoare: din când în când ridicam ochii pentru a-l studia, până ce s-a făcut prea întuneric ca să mai pot face ceva.

Atunci am intrat, am aprins mucurile de lumânare şi am continuat să citesc în sacul de dormit. În „Fier“, a patra povestire din carte, Levi evocă prietenia sa cu Sandro Delmastro, pe care l-a cunoscut în 1938 la Facultatea de Chimie din Torino. A fost o întâlnire între doi marginalizați: Primo tocmai devenise astfel din cauza legilor rasiale (un băiat din burghezia torineză descumpănit şi speriat de neîncrederea cu care îl priveau dintr-odată colegii săi), Sandro fusese dintotdeauna aşa din cauza pantofilor, hainelor, mâinilor, umbletului, limbii şi purtărilor pe care le adusese cu sine de la munte din Ivrea, de unde îl trimiseseră ca să studieze la oraş. Un băiat evreu şi un muntean care s-au recunoscut şi au început să se ajute. Primo îl ajuta pe Sandro cu chimia scrisă în cărţi, convins că acolo se afla cheia pentru a accede la misterul materiei, iar Sandro îl ducea pe Primo să atingă materia cu mâinile şi să cunoască misterul acesteia prin intermediul stâncilor, pâraielor, vântului, zăpezii. La munte,

în anii aceia tot mai întunecaţi care precedau „noaptea Europei“, se împrieteniseră şi se bucuraseră de ultimele momente de libertate. „Mă târa în cavalcade extenuante prin zăpada proaspătă, departe de orice urmă omenească, urmând itinerarii pe care părea că le intuiește ca o sălbăticiune. Vara mergeam din refugiu în refugiu, îmbătându-ne de soare, de efort şi de vânt şi julindu-ne buricele degetelor pe piatra neatinsă de mâna omului: dar nu pe piscurile faimoase, nici căutând a săvârşi fapte memorabile; astea nu-l interesau chiar deloc. Ce îl interesa era să-şi cunoască limitele, să se măsoare şi să se perfecţioneze; în chip nedesluşit, simţea nevoia să se pregătească (şi să mă pregătească) pentru un viitor de fier, care, pe măsură ce lunile se scurgeau, se apropia din ce în ce mai mult.

Să-l văd pe Sandro pe munte mă împăca cu lumea şi mă făcea să uit coşmarul care se lăsa peste Europa. Era locul său, cel pentru care era făcut, precum marmotele cărora le imita şuieratul şi strâmbăturile: la munte devenea fericit, de o fericire tăcută şi molipsitoare, ca o lumină care se aprinde. Trezea în mine o comuniune nouă cu pământul şi cu cerul, în care se contopeau nevoia mea de libertate, deplinătatea puterilor şi setea de a înţelege lucrurile care mă atrăseseră spre chimie“.

În timpul nopţii ploaia s-a oprit şi a reînceput de mai multe ori. Şi eu adormeam şi mă trezeam în continuu. Câteva momente, în acea întrepătrundere confuză de stări ale conştiinţei, am visat nişte prezenţe mişcându-se în jurul meu în cabană. Poate fantoma unui mic păstor singuratic sau a doi băieţi care fuseseră acolo înaintea mea, acum şaptezeci de ani. Primo şi Sandro puteau să fi trecut chiar prin locul acela într-una dintre hoinărelile lor: cutreieram aceiaşi munţi pe care îi bătuseră şi ei. Într-o zi aleseseră drumul greșit, se rătăciseră, Primo propusese să se întoarcă, dar Sandro era de neclintit, voia să meargă mai departe. „Cel mai rău lucru care ni se poate întâmpla“, comentase el misterios, „este să

gustăm din carnea ursului“. Se lăsase noaptea şi cei doi prieteni se resemnaseră să şi-o petreacă în aer liber, strânși unul într-altul, clănțănind din dinți, fixând luna şi un cer „de nori zdrențuiți“. La ivirea zorilor coborâseră spre refugiul alpin, clătinându-se de frig şi de nesomn.

Şi eu m-am sculat când cerul a început să pălească. Să fi fost vreo 5 dimineața. Nu mai suportam să stau acolo, sucindu-mă pe podea, ferindu-mă de cioburile de sticlă şi de apa care curgea de pe acoperiș, gândindu-mă cum reușește timpul să se contracte şi să se dilate, un an întreg poate să zboare într-o clipă şi o singură noapte să nu se mai sfârșească niciodată. Am împăturit sacul de dormit şi mi-am strâns rucsacul, m-am încheiat la bocanci şi am lăsat acolo ziarul cu care aprinsesem focul, gândindu-mă că altcineva putea să aibă nevoie de el mai devreme sau mai târziu. În fine, mi-am luat rămas-bun de la cabana care îmi oferise adăpost, am închis ușa în urma mea şi am respirat adânc.

Afară, aerul era umed şi rece. Îmi trecuse os prin os şi mă simţeam şi mai obosit decât cu o seară înainte, dar ştiam că senzaţia aceea avea să dispară mergând. Am încercat să nu mă gândesc la cuvântul *cafea.* M-am oprit pe marginea unui pârâu şi m-am spălat pe dinţi, pe faţă, pe gât, până ce m-am trezit cu totul. Dimineaţa se înălţa limpede, cu lacul aflat încă în umbră la două sute de metri sub mine şi vârful muntelui la o mie de metri mai sus, deja luminat de soare. Pete de zăpadă cenușie lâncezeau pe stânca neagră, dar pe lângă ele o albeaţă nouă, strălucitoare, aproape ca de argint stria pereţii, desena marginile şi pliurile ca o linie trasă cu creta. M-am gândit că poate ninsese sus, dar niciodată nu mai văzusem zăpada trasând linii atât de clare. Mai târziu aveam să descopăr că era vorba de un gheţar: grindina care se strânsese noaptea în crăpături şi în scobituri schiţa dungi strălucitoare în lumina soarelui. Mă așteptau cel puțin două ore pe grohotișul împrăştiat înainte de a ajunge sus ca să fărâmițez, uimit, gheața între degete. Aşa că mi-am lăsat capul în piept ca un catâr, mi-am băgat

degetele mari sub bretelele rucsacului şi le-am cerut credincioaselor mele picioare să treacă la treabă.

„Iar cabanierului, care ne întreba chicotind cum ne-am descurcat, în timp ce trăgea cu ochiul la fețele noastre răvășite, i-am răspuns cu nerușinare că făcuserăm o excursie minunată, am plătit nota şi am plecat cu demnitate. Asta era carnea ursului: iar acum, când au trecut ani buni de atunci, deplâng faptul că am mâncat prea puțin din ea, deoarece, din tot ce mi-a dăruit viața mai bun, nimic nu a avut nici pe departe gustul acelei cărni, care este gustul faptului de a fi puternic şi liber, liber inclusiv să greșești, şi stăpân pe destinul tău.“

Refugiul alpin

Oricât de devreme m-aş fi trezit, la refugiul alpin era mereu cineva care se trezea înaintea mea. Fereastra mea dădea spre răsărit, către un lanţ de munţi negri dinspre care se iveau zorile la 6 dimineaţa, luminând peretele din faţa patului şi scăldând odaia în portocaliu şi aur. Deschideam ochii în lumina aceea neaşteptată, cu sacul de dormit mototolit după o noapte de vise agitate. Mirosul focului îmi amintea unde eram. Lemn de fag, un parfum diferit de cel al lemnului de zadă pe care îl foloseam la mine. Soba ardea toată ziua, dar cu greu reuşea să încălzească bucătăria. În acel august ploios ne adunam mereu acolo: pe sobă făceam cafeaua, găteam, întindeam hainele la uscat, prăjeam fisticul pe care într-o zi îl găsisem, umed şi vechi cine ştie de când, în fundul unui dulap din cămară.

Era un refugiu vechi, construit în secolul al XIX-lea pentru a-i adăposti pe emigranții care se întorceau acasă iarna. Se afla la 2.500 de metri, pe trecătoarea de hotar dintre două văi – una se prăvălea spre apus, de unde venisem eu, cealaltă se întindea mai lin spre răsărit şi spre piscurile şi satele necunoscute pe care le vedeam din odaia mea –, de-a lungul unei vechi poteci pentru mărfuri şi oameni, care acum era nefolosită. Odată cu moartea civilizației catârului, strâmtoarea era în afara tuturor rutelor, înconjurată de munți prea puțin nobili pentru alpiniști şi prea izolați pentru simplii plimbăreți. Însă pentru mine erau perfecți, pentru că lumea aceea era atât de sălbatică pe cât mi-aş fi putut dori: stânci sparte, creste, zăpezi eterne şi nici țipenie de om.

Poposisem acolo peste noapte, apoi dimineaţa îmi venise o idee din aia trăsnită de-a mea. Îngroșând obrazul cât puteam de mult, îi întrebasem pe cei doi cabanieri dacă puteam să stau acolo în schimbul muncii mele, fiindcă eram sătul să hoinăresc, locul îmi plăcea, dar nu aveam bani ca să plătesc multe nopţi de cazare. Ei se uitaseră ciudat la mine. Eram singurul oaspete în noaptea aceea şi refugiul nu avea deloc aerul unei afaceri înfloritoare. Dar se sfătuiseră între ei, poate înţeleseseră ceva din ceea ce nu spuneam. Toţi aveam treizeci de ani sau ceva mai puţin. În cele din urmă, îmi spuseseră că nu era de lucru, dar puteam să stau oricum cu ei cât voiam, fără să plătesc, dacă îmi convenea să duc o asemenea viaţă. Eu nici nu ceream mai mult.

Pe platoul de dinaintea refugiului flutura un steag italian. Deși era înlocuit în fiecare an la începutul lui iunie, în timpul verii vântul îl uza puţin câte puţin, astfel că lungimea acelui steag a fost clepsidra timpului petrecut de mine acolo sus. Când am sosit, roșul era pe terminate, abia se mai putea distinge o urmă destrămată profilându-se pe cer. Când am plecat, nu mai rămăsese decât jumătate din alb, un crâmpei de patrie care ilustra fidel spiritul strâmtorii, traiul nostru pe un hotar.

Dintre cei doi cabanieri, Andrea era cel matinal, cu care aveam să mă împrietenesc mai bine. Când coboram, el deja aprinsese soba, pregătise micul dejun, spălase vasele rămase de cu seară, iar acum fuma şi se uita la filme vechi pe laptop sau la profiluri de fete pe net. Stătea mereu de aceeaşi parte a mesei, lângă fereastra umedă de condens. Pe la 11 trecea de la cafea la vinul lungit cu apă sau la apă şi Pernod sau la vin alb şi Campari, răsucind ţigări Golden Virginia, oferindu-mi şi mie de băut şi arătându-mi-le pe turistele englezoaice pe care iarna le învăţase să schieze. Acum erau pe plajă, postau poze în costum de baie. Păreau sirene din mări foarte îndepărtate. Peste capetele noastre ploua zilnic şi uneori ploaia devenea un terci care era aproape zăpadă, iar când nu ploua sau nu

ningea, bătea un vânt îngheţat care mă izgonea îndată ce scoteam nasul pe uşă. Singura fată în carne şi oase era o atletă care se antrena alergând pe munte: o vedeam cu binoclul în timp ce urca pe cărare, îi comentam formele, speram ca măcar o dată să se oprească la o cafea. Dar ea urca prin strâmtoare, atingea zidul refugiului, se întorcea pe călcâie şi se întorcea jos, fugitivă ca orice apariție a frumuseții. La întoarcere formele erau la fel de fermecătoare, dar mult mai melancolice decât la sosire.

Davide dormea până târziu, cobora ultimul în bucătărie, dar din acel moment era în continuă mișcare. Tot la două zile frământa pâinea pe care apoi o cocea în cuptorul sobei. Ținea socotelile, răspundea la telefon şi tot el era cel care întâmpina oaspeții, dat fiind că Andrea prefera să stea la bucătărie şi să vorbească pe cât de puțin putea. Davide avea mereu mai multe idei decât punea în practică. Investiții, petreceri, proiecte pentru a îmbunătăți eficiența refugiului. Dacă nu avea nimic de lucru, lua o daltă de pe pervaz şi se apuca să cioplească mânerul unui cuțit. Spunea că nu reușește să deseneze forme simetrice. Era convins că era în el ceva care se lua la trântă cu simetria, poate din cauza pometelui pe care şi-l spărsese cu ani în urmă şi care îi marcase trăsăturile. Ședea acolo în zilele ploioase şi vorbea întruna. Era ca şi cum aveam radioul deschis.

Eu luasem bucătăria în stăpânire. Cotrobăind prin cămară, găsisem orez, leguminoase uscate, făină, pastă de roșii, conserve de ton, anșoa şi măsline. Sacii de ceapă şi cartofi trebuiau să țină până în septembrie. Untul, ouăle şi brânza ni le procuram de la un refugiu aflat puțin mai jos, şi asta-i tot ce aveam ca să încropesc mesele zilnice.

În afară de regimul alimentar sărac şi lipsa cronică de fete, principala noastră problemă era energia electrică. Nu era suficient soare pentru a alimenta panourile solare, moara eoliană era încă un vis în capul lui Davide, iar motorina trebuia folosită cu țârâita. Astfel, dacă veneau oaspeţi, porneam generatorul, altminteri după-amiezile ne obișnuiam

încet-încet cu întunericul. Aşezat în capul mesei, citeam poeziile Antoniei Pozzi şi o carte pe care o găsisem în refugiul alpin, povestea unui fost soldat al lui Napoleon care timp de patruzeci de ani stătuse acolo sus fie vară, fie iarnă, având însărcinarea de a face cărare după fiecare ninsoare, de a suna clopotul pe ceaţă, de a ţine soba aprinsă pentru cine venea. Un secol şi jumătate mai târziu, viaţa pe care o duceam nu era cu mult diferită. Pe la 6, numai mutându-mă la fereastră reușeam să primesc pe pagini puțin din lumina aceea lăptoasă care abia dacă-mi ajungea să disting cuvintele. Mai târziu aprindeam o lumânare, iar când se termina şi aceea, era momentul să mergem la culcare.

Eram surprins că băieţii mă primiseră cu atâta naturaleţe, dar mi se părea că înţeleg şi de ce. Aceleaşi nevoi ne mânaseră acolo sus, nu ne trebuise mult ca să ne recunoaştem. În pat puneam două pături peste sacul de dormit. Mă băgam în bezna cea mai adâncă. Dormeam în haine care miroseau a supă de ceapă, a stufat lăsat pe foc ore în şir, a lână umedă şi fum de lemne – mirosul pe care aveam să-l păstrez îndelung ca pe un parfum de acasă.

Era uşor să pierzi socoteala zilelor care treceau. Dincolo de ferestre domnea un alb uniform, mereu acelaşi până seara. Doar în zori se întâmpla să vedem marea de nori de sus, ca şi cum lumea noastră ar fi fost separată de cea de jos, una strălucitoare şi limpede, cealaltă ploioasă şi întunecată. Dar în scurtă vreme mareea urca înghiţind pădurile, păşunile, grohotişurile, atingea capătul povârnișului şi, în cele din urmă, ne învăluia şi pe noi. Închişi în bucătărie, ascultam cablul metalic al steagului izbindu-se de catarg şi clinchetul acela era muzica strâmtorii, împreună cu şuierăturile marmotelor, cu gemetele obloanelor în vânt, cu trosnetul sobei, cu chitara pe care Davide sau Andrea o luau în mâini din când în când, deşi nici unul din ei nu ştia de fapt să cânte.

Uneori venea câte cineva. Doar câte două persoane o dată, pe care le vedeam de sus cu binoclul. Andrea îi numea *efemerii.* Davide îi întâmpina la uşă, le servea câte o porţie de mămăligă cu cârnaţi şi un pahar de vin, apoi se întorcea la noi în bucătărie. Păstram distanța, nu pentru că nu ne plăceau vizitele, ci pentru că oamenii aceia ţineau de lumea de dedesubt, despre care ne aduceau veşti – veşti pe care nu voiam să le primim. Ne era bine fără ele. Când efemerii plecau, ne uitam la ei cum se îndepărtează, cum se fac tot mai mici şi, în cele din urmă, dispar după cotitura cărării, şi ne încerca un sentiment de tihnă că eram din nou singuri.

O sticlă bună

Într-o dimineață s-a deschis o spărtură în nori. Printre lucrurile din refugiu găsisem o undiță, așa că i-am întrebat pe Davide şi pe Andrea unde o pot folosi.

La lacul care nu există, mi-au spus.

De ce se cheamă așa?

Pentru că uneori îl găsești, iar alteori nu.

Păstrăvi sunt?

Dacă găsești lacul, poate găsești şi păstrăvi.

Mi-au arătat un drum care trecea pe firul cumpenei apelor şi apoi traversa spre apus, în mijlocul grohotișului, mereu la altitudine mare. Fie că lacul exista sau nu, după zile în șir petrecute înăuntru în refugiu tare aveam chef să-mi dezmorțesc picioarele, așa că am băgat undița în rucsac şi am plecat. Am trecut repede de steag şi am ajuns la stânca pe care Davide şi Andrea își scrijeliseră inițialele alături de cele ale unui prieten care nu mai era printre noi, sub o cruce mică. Pe creastă am izgonit niște capre negre şi m-am abătut de la cărare ca să le fugăresc până ce le-am văzut dispărând jos pe urma înghețată a unei alunecări de teren. De săptămâni întregi nu mai călcasem pe zăpadă şi am hotărât să-mi dau drumul şi eu. Am alunecat, am căzut, m-am ridicat din nou, am râs singur şi m-am abandonat impulsului de a striga. Îmi aminteam încă din copilărie această transformare pe care mi-o provoca muntele, bucuria de a avea un corp, sentimentul de armonie pe care îl regăsea mişcându-se în elementul

său, libertatea de a alerga şi de a sări şi de a te cățăra ca şi cum mâinile şi picioarele s-ar fi mișcat singure şi ar fi fost absolut imposibil să te rănești. Era şi un corp fără vârstă – nu mai era același pe care de câteva ierni începusem să-l simt îmbătrânind.

Lacul misterios exista într-adevăr. Înțelegeam de ce îl numiseră aşa: îngropat între stânci lustruite de gheţari, cu apa neagră la 2.700 de metri, puteai să treci pe lângă el fără să-l observi. Am prins nişte lăcuste în iarba sărăcăcioasă din jur şi le-am pus într-un borcan ca să le folosesc ca momeală. De pescuit, pescuisem rar la viaţa mea, dar poate că şi păstrăvii din lac văzuseră puţini pescari: am prins trei mici, puţin mai lungi de o palmă, aruncând undiţa aproape de ţărm. A patra oară am aruncat mai departe: am apucat să văd o umbră mare trecând pe sub apă, am simţit cum trage, am tras şi eu şi, după o clipă, lacul îmi smulsese totul. Iată peştele care nu există, m-am gândit. Începător fiind, nu-mi adusesem material de rezervă, dar oricum cerul se acoperea din nou şi am hotărât să mă întorc.

Când am ajuns iar pe creastă, am avut o viziune: eram în mijlocul norilor şi o rază de soare a apărut pe neașteptate în spatele meu. Soarele proiecta pe nori un curcubeu circular, iar în mijlocul acelui cerc se vedea umbra unui om. Mi-au trebuit câteva secunde ca să înțeleg că eram eu. Eram înalt şi subțire, cu picioare şi brațe foarte lungi pe care le fluturam ca să-l salut pe celălalt eu, un străin înconjurat de lumină. Spectacolul a ținut puțin, pentru că aproape imediat soarele s-a întunecat şi aerul s-a umplut de electricitate. Mi-am zis: hait, acuși fac baie. În rucsac aveam prada de după partida de pescuit şi, în timp ce alergam înapoi, am trecut mental în revistă toate rețetele pe care reușeam să le inventez: păstrăv cu anghinare, păstrăv prăjit în untură, fileu de păstrăv cu sos de ierburi aromatice, păstrăv la tigaie cu unt de la stână şi cimbru sălbatic. Aveam chef să pregătesc un prânz gustos pentru prietenii mei. Când steagul nostru a apărut din ceață, deja cădeau primele picături; în fața refugiului

am deschis borcanul cu momeală şi, înainte să intru, am eliberat lăcustele rămase.

Cu Andrea împărtășeam dimineţile şi încă ceva. Semănam prea tare ca să n-o ştim şi ca să nu fim puţin tulburaţi, ca atunci când treci prin faţa unei vitrine care îţi reflectă imaginea şi îți dai seama cu o ușoară întârziere că tipul ăla eşti tu. Asemănarea noastră nu era fizică, ci de caracter, adică privea felul nostru de a fi noi înşine şi de a relaţiona cu ceilalţi, o anumită înclinare spre idealism şi o piele prea subțire pentru duritatea relaţiilor, ceea ce ne împingea pe amândoi la mari elanuri şi mari retrageri. Tăcerea şi singurătatea erau o bună ascunzătoare temporară. Şi vinul ajuta, câtă vreme nu devenea o problemă. Ştiam deja toate aceste lucruri despre mine: era prima oară când le vedeam atât de limpede la altcineva. Faptul că se întâmpla acolo, sus, într-un vechi refugiu alpin, pe linia de hotar dintre două văi, dădea unei întâlniri întâmplătoare aerul uneia plănuite. N-avea cum să ţină mult, pentru că nimeni nu ar suporta prea mult tovărășia unui alt el însuși, sau nu aveam s-o suportăm noi doi.

El ducea mai departe meseria tatălui său, adică era fiul unui cabanier de la un refugiu alpin şi nepotul unui muntean cu care în copilărie își petrecea vara la păşunat. Când se făcuse mare, se adaptase vremurilor: iarna lucra ca monitor de schi într-o localitate franceză cu discoteci şi puburi la poalele pistelor, şi astfel câştiga bani pentru tot restul anului. Refugiul alpin nu era o slujbă, ci o modalitate de a sta departe de lumea de la şes, pe care începuse să o simtă ca fiind periculoasă, şi de a se ascunde la munte, unde măcar pentru scurtă vreme ştia că e în siguranţă. Care erau pericolele din vale nu era nevoie s-o spună. Mai bine petrecea trei luni păzind un refugiu unde nu venea nimeni.

În siguranţă, dar nu fericit. Când ne-am împrietenit suficient cât să ne facem confidenţe, mi-a spus că era sătul până peste cap de munte. Cum aşa? am întrebat eu, convins că legătura noastră se întemeia pe altitudinea

electivă. Confundam rădăcinile cu vocaţia sau poate că Andrea, care se născuse acolo, simţea aceeaşi nevoie ca mine să-şi aleagă de unul singur locul în lume: voia să meargă undeva unde era cald, în Grecia sau în Sicilia. Mi-a povestit despre călătoriile pe care le făcea toamna, între sfârșitul sezonului la refugiu şi începutul sezonului de schi, pe o plajă din sud cu soare, vin alb, pește, lămâi. Exista şi o fată în planurile acestea de căutare a unei insule fericite. Andrea avea intenția fermă de a stoarce suficienți bani de la schiorii americani bogați care îl angajau iarna pentru a-şi cumpăra împreună cu ea o căsuță la mare şi a spune adio refugiului, zăpezii şi tuturor celorlalte. Ceva îmi spunea că va reuși.

Acolo în apropiere se afla un pisc care îi aparţinea, purtând numele familiei sale, şi a fost singura dată când am urcat pe munte împreună. S-a întâmplat cu puţin înainte de plecarea mea. Seara au venit alţi prieteni din vale, s-au oprit să doarmă, dimineaţa Davide a atârnat un carton pe care scria SUNTEM PE MUNTE, apoi am închis uşa refugiului şi am pornit pe cărarea obişnuită. Sunt unii cărora le place să se plimbe în grup şi unii care aproape fără să vrea se pomenesc imediat singuri: pe mine mă atrăgea creasta pe care începusem deja să o explorez şi m-am dus într-acolo. Am văzut că şi Andrea o lua, de obicei, pe unde ştia el, dispărând între stâncile printre care se mişca uşor, şi am lăsat cărarea prietenilor care mergeau în şir. În scurt timp, creasta a început să-mi solicite concentrarea. Am trecut de alunecarea de teren îngheţată de pe care coborâsem prima oară şi de punctul unde puteam vedea de sus lacul care nu exista, încăpăţânându-mă să merg drept în loc s-o iau pe una din urmele de capră neagră care porneau, mai uşoare, pe ambii versanţi. Ici-colo a trebuit să-mi folosesc mâinile, mai întâi numai pentru a mă sprijini, şi apoi pentru a mă trage în sus, până ce m-am pomenit călare pe stâncă, cu doi pereţi netezi sub picioare, întrebându-mă dacă nu cumva fac o tâmpenie. Apoi ascensiunea a devenit mai uşoară, un amplu versant cu pietroaie plate care

se clătinau, aproape un joc în care alegi pe care piatră să sari. Era o ultimă scobitură sub vârf şi acolo l-am găsit pe Andrea: urca singur de-a lungul unui culoar şi ne-am întâlnit la întretăierea celor două drumuri. Lucrul acesta, în loc să ne tulbure, ne-a făcut să zâmbim, deoarece la distanță unul de altul şi fără să ne privim urmaserăm fix aceeași cale: o coincidență rară despre care nici unul din noi nu a simțit nevoia să vorbească.

Însă el se gândise să aducă o sticlă, eu nu. A scos-o din rucsac şi a destupat-o pe piscul care purta numele lui, în timp ce ceilalți ne ajungeau din urmă. Băuserăm împreună ceva sticle, însă ultima a fost cea mai bună: am completat în registrul de consemnare a ascensiunii data şi numele noastre şi m-am bucurat că erau scrise unul lângă celălalt în caiețelul acela ascuns la trei mii de metri. Nu erau scrijelite în stâncă, dar acolo sus, vreme de câțiva ani, muntele avea să le păstreze.

Cețuri. Şi pleoscăitul pietrelor
în canale. Glasuri de apă
care vin în jos de pe zăpezile eterne, pierzându-se în noapte.

Tu întinzi o pătură pentru mine
pe străjac:
cu mâinile tale aspre
mi-o înfășori pe umeri, ușor,
ca să nu-mi fie
frig.

Eu mă gândesc
la marea taină care sălășluiește
în tine, dincolo de gestul
tău blând; la sensul
acestei fraternități umane a noastre
fără cuvinte, între stâncile imense
ale munților.
Şi poate că sunt mai multe stele
şi taine şi căi nepătrunse
între noi, în tăcere,

decât în tot cerul care se întinde
dincolo de ceață.

Antonia Pozzi*, Refugiul*

Plânsul

Trebuia să se întâmple de ceva vreme şi, în cele din urmă, dintre toate locurile nepotrivite posibile, am izbucnit în plâns exact în mijlocul unui grohotiș din acelea pe care le îndrăgeam atât de mult. De aproape o oră mergeam tot mai încet: urcam câțiva pași, mă opream, mă aplecam spre pământ ca să respir, priveam în sus spre creastă şi mi se părea că n-am înaintat nici cu un metru. Câți pereți stâncoși trecusem așa? Cinci sau șase, pe care i-am urcat ghicind calea, cu speranța că pe partea cealaltă se poate coborî fără să-ţi pierzi viaţa. Nu întotdeauna îmi ieșise bine. De două ori ajunsesem sus doar ca să mă pomenesc pe buza unei prăpastii şi atunci trebuise să fac cale întoarsă şi să încerc să trec pe altundeva. Cu câteva ceasuri înainte începusem să mă simt obosit, acum eram clar epuizat: bretelele rucsacului îmi tăiau umerii şi mă luase o greață de la oboseală, altitudine şi disconfort pe care nu o mai încercasem de când eram copil. În această stare sufletească am dat peste o trecere mai dificilă decât celelalte. Când am pus mâinile pe stâncă şi am încercat să mă cațăr, am descoperit că îmi pierdusem toată agilitatea. Am alunecat pe un punct de sprijin şi am căzut pomenindu-mă şi mai jos, așezat fără voia mea pe o piatră mare şi plată. Curând am simțit şi durerea. O durere intensă la nivelul șoldului şi un picior pe jumătate julit, dar nu părea să-mi fi rupt ceva. M-am întins pe piatra respectivă folosind rucsacul drept rezemătoare. Atunci am simțit cum mi se pune un nod în gât şi mi se înceţoșează ochii. Hai, plângi, mi-am zis, că nu te vede nimeni. Am

început să suspin lungit pe piatra aceea pentru că eram obosit, mi-era dor de toată lumea şi nu mai știam unde sunt.

În plin august, vara se petrecea deja spre toamna precoce a muntelui. Pornisem de la refugiu dimineața devreme, dar nu eram deloc mulțumit că plecasem, așa că pentru întoarcere mă hotărâsem să schimb drumul. Mă gândeam că ar fi fost mai puțin trist dacă aș fi transformat salutul de adio într-o aventură. Era un sat, la vreo zece kilometri de locul unde mă aflam, care în ziua aceea își serba sfântul oblăduitor, şi păstorii sărbătoreau cu cei care urcau. Pentru a ajunge acolo, dacă mă luam după hartă, ar fi trebuit să cobor o mie de metri şi apoi să urc alți o mie pe o vale paralelă, dar mă convinsesem că puteam rămâne la înălțime găsind o modalitate de a înconjura muntele. Tipica modalitate de a te băga în bucluc căutând scurtături. Așa se face că începusem să traversez un lung escarpament detritic, doar cu câteva smocuri de iarbă ici-colo, câteva pete de ienupăr sau rododendron, ultimele resturi de zăpadă înghețată prin culoare. Rămâneam îndelung înconjurat de nori, care din când în când se risipeau, ceea ce îmi permitea să studiez drumul. La dreapta aveam un lanț de vârfuri şi de pe fiecare cobora un contrafort: atâta că nu știam câți erau şi nici ce dificultăți ascund. Ca să-mi dau seama pe unde să trec, mă uitam la caprele negre. Le zăream mișcările de jos, le observam urmele pe scobituri şi puținele urme bătute: niște trasee vertiginoase care tăiau dosul muntelui ca niște piste la mare înălțime şi se sfârșeau brusc acolo unde caprele se împrăștiau. În felul ăsta îmi scoteam sufletul sus pe o pantă, întrebându-mă ce era dincolo, sperând să dau de un platou sau de un bazin; când ajungeam pe creastă, descopeream înaintea mea doar o altă coborâre accidentată, un alt grohotiș împrăștiat, o altă urcare asemănătoare celei pe care tocmai o încheiasem. Era pedeapsa mea pentru păcatul trufiei. Câteva ore mai târziu, când hohoteam de plâns întins pe piatra aceea, încă nu vedeam capătul drumului.

Acum priveam cerul, invidiind norii care alergau de la o vale la alta fără nici un efort. Mă simțeam ca un tâmpit, un arogant, târât până acolo într-o joacă prostească: să mă pierd ca să văd dacă sunt în stare să regăsesc drumul, să fug departe de toți ca să descopăr dacă îi e dor cuiva de mine. Mă dusesem la munte cu gândul că la un moment dat, dacă voi rezista suficient de mult, mă voi transforma în altcineva, şi transformarea va fi ireversibilă: în schimb, vechiul meu eu ieșea la suprafață de fiecare dată mai puternic decât înainte. Învățasem să sparg lemne, să aprind un foc pe furtună, să sap şi să semăn o grădiniță de legume, să gătesc cu ierburile de la munte, să mulg o vacă şi să leg baloturi de fân; dar nu învățasem să stau singur, ceea ce este adevăratul scop al oricărei pustnicii. În această privință mă simțeam la fel ca în prima zi. Pielea mâinilor mi se făcuse mai aspră, corpul îmi devenise mai puternic şi rezistent, dar nu mi se înăsprise şi nici nu mi se întărise spiritul, tot mai gingaş şi mai bolnăvicios. Mai degrabă decât cu o cabană din pădure, singurătatea semăna cu o casă a oglinzilor: oriunde m-aș fi uitat, dădeam peste imaginea mea reflectată, distorsionată, grotescă, multiplicată la nesfârșit. De toate mă puteam elibera, mai puțin de ea. Din acest motiv, întins pe bolovanul ăla, am decretat eșecul aventurii mele.

În timp ce stăteam acolo şi-mi plângeam de milă, am văzut o acvilă rotindu-se deasupra capului meu. Făcea cercuri tot mai strânse, ca şi cum ar fi țintit o pradă, şi, instinctiv, mi-a încolţit în minte bănuiala că prada eram eu. Eram întins, nemișcat şi acvilei putea să i se pară că sunt mort. Dacă aș fi fost mort, m-am gândit, în curând n-ar mai fi zăbovit şi ar fi coborât să se ospăteze. Găsisem stârvuri de capre negre şi alpine curățate până la os: scheletele lor mă întristau, însă mă consola gândul că fuseseră hrana cuiva. Dacă aș fi putut alege, mi-ar fi plăcut s-o sfârșesc şi eu în același fel.

Apoi m-am ridicat. Îndată acvila a luat înălțime şi s-a îndepărtat. Mi-am aranjat bretelele rucsacului, am închis-o pe cea de la brâu. Căzătura pe care mi-o luasem nu mă durea prea rău şi știam că mai am ceva energie. Am evitat locul în care căzusem şi am reînceput să urc în ritmul de mai înainte, doi pași şi o pauză, doi pași şi o pauză, fără să mă mai uit în sus de data asta, atent doar la locul unde puneam piciorul. Nu mi-am dat seama că am ajuns pe creastă până ce nu am ajuns acolo de-a binelea, iar de sus am zărit, în sfârșit, satul pe care îl căutam. Vreo zece cabane una lângă cealaltă, la două sau trei sute de metri sub mine, cu vitele care pășteau pe pășunile din jur. Deasupra unui foc deschis atârna un ceaun mare de alamă şi un om vedea de el. În fața unei capele albe micuțe se adunase o mică mulțime din care se înălța un cânt pe care cineva îl acompania la trompetă. Cred că niciodată nu am fost mai fericit să văd o liturghie şi să aud o cântare bisericească. Mi-am scos rucsacul, m-am întins din nou şi am închis ochii, de data asta ca să mă bucur de muzică şi de soare.

Toamna
Anotimpul scriiturii

Întoarcerea

După-amiază eram din nou la cabană. De departe, era ascunsă de copaci, așa că mi-a apărut înaintea ochilor la fel cum se întâmplă uneori cu oamenii, când cotești după colț şi te întâlnești cu cineva care a fost prietenul tău şi nu mai este, şi nu știi dacă să-l îmbrățișezi sau să treci mai departe, ferindu-ți privirea. Încercam sentimente asemănătoare pentru respectiva casă. Țeasta de capră alpină pe care o găsisem în iunie şi pe care o numeam *zeul satului Fontane* încă își supraveghea regatul de pe pervaz. Păşunile erau doar puțin mai îngălbenite şi castronul pe care îl foloseam pentru câini zăcea răsturnat în iarbă. Lor trebuie să le fi fost un pic dor de mine, m-am gândit, şi grădinii de legume: era năpădită de buruieni şi devastată de vreun vițel în căutare de salată. Încă i se vedeau urmele pe pământul moale. Eu, mai delicat, mi-am scos bocancii pe treptele de la intrare şi am pus bastonul pentru drumeții lângă uşă. În casă am golit rucsacul în maşina de spălat: purtasem întruna aceleaşi haine săptămâni în şir, fără să mă deranjeze deloc când cutreieram munții, dar acum, când ajunsesem acasă, duhneau cumplit. Mai târziu, în timp ce întindeam rufele afară, l-am întâlnit pe păstorul care mi-era vecin şi care venise să se scuze pentru vițelul său. Îi părea foarte rău, voia chiar să îmi aducă o lădiță cu zarzavaturi drept despăgubire, dar i-am mulțumit şi i-am spus să nu-şi facă probleme. De la bun început grădinița de legume nu fusese o idee bună. Nu-mi părea rău s-o înapoiez păşunii.

În seara aceea, în fața focului, am început să mă gândesc la ultimele luni. Contemplam scândurile acoperișului, profilurile de lupi, urşi şi bufniţe desenate de nodurile lemnului; îmi aminteam de lunga primăvară, le simţeam familiare ca un peisaj din copilărie. Câte ore petrecuserăm împreună, cabana şi cu mine? Fugisem de acolo tocmai pentru că mă cunoştea atât de bine şi văzuse dezamăgirile şi angoasele singurătăţii mele: acum că mă întorsesem din vagabondările mele din august ca dintr-un raid nocturn, zdruncinat şi puţin năuc, simţeam că în cabană nu trebuia să mă ruşinez de mine însumi. Mă găzduia şi mă invita să mă odihnesc între pereţii ei. Sau poate doar începea toamna.

Dimineaţa m-am dus să dau o tură prin pădure. Am găsit boabe de ienupăr şi afine de pus în grappa. Liziera pădurii era acum smălțuită cu tinere zade groase şi galbene, prin luminişuri se găseau pălăria-şarpelui şi buretele muştelor; era ca şi cum muntele, după o lungă perioadă de incubație, intrase în sfârșit în sezonul recoltei. Atunci m-am așezat sprijinindu-mă de o zadă şi mi-am scos din buzunar caietul. Am rămas acolo cu capul dat pe spate, uitându-mă la frunzișul copacilor, la jocul soarelui între crengi şi gândindu-mă la *Arborii sălbatici* de Rigoni Stern: eu locuiam mai sus decât el, acolo sus nu era nici urmă de fagi, frasini, stejari, mesteceni, întreaga varietate a pădurii din jurul casei sale. Copacii de la două mii de metri sunt doar patru, ultimii care supraviețuiesc iernilor de munte la altitudine, şi îi cinsteam ca pe niște sfinți ocrotitori. Așa că am hotărât să-mi inaugurez caietul mulțumind puținilor copaci din Fontane:

> Respect bradul roșu ca pe un locuitor al unei țări întunecate. Trăiește pe versanții umezi şi în văile cufundate în umbră, unde omul nu construiește şi nici nu cultivă nimic. Umezeala îl face să crească grabnic: are un lemn ușor, ca un burete, bun să izoleze casele de frig. Am un respect formal pentru acest copac pe care niciodată nu-l voi înțelege deplin. Mă tulbură indiferența lui față de anotimpuri, pentru că o plantă veșnic verde este ca un chip care nu-şi schimbă expresia. Nu am încredere în coama sa cu formă perfectă, din cauza căreia este greu să deosebești un exemplar de altul. Marile întinderi de brad roșu mă fac să mă gândesc la pădurile din nord, la

lacuri şi la fiorduri, la zăpadă. Dar o dată, în august, sub un brad m-am adăpostit într-o după-amiază ploioasă şi am mulțumit acelor lui dese şi covorului moale, uscat al acelui copac, care-mi servea drept culcuș.

Admir pinul de pădure ca pe un pionier. Este primul copac cu trunchi înalt care colonizează grohotișurile, culoarele măturate de avalanșe. Sărăcia solului face din el un copac cu o formă neregulată şi bizară, fiecare exemplar fiind diferit de celălalt, toate răsucite şi strâmbe ca oasele muntenilor bătrâni. E imposibil să scoți din el lemn de construcție. Nu e bun nici măcar ca lemn de ars în sobă, pentru că fumul degajat de rășina sa se depune pe țevi şi provoacă incendii. Dar aceeași rășină parfumează pădurea care se trezește din letargie. Mirosul său îmi evocă sudul şi marea, poate pentru că alți pini parfumează pădurea mediteraneeană. Astfel, pinul de pădure este un vis cu soare în pădurea acoperită de zăpadă.

Iubesc zada ca pe un frate. Zada este parfumul casei şi focul din vatra mea. Un șir de zade este ceea ce văd când îmi ridic ochii de pe foaie şi privesc afară. În zilele vântoase se unduiesc ca spicele. Zada petrece luni lungi de somn înainte să înmugurească în aprilie şi apoi își schimbă culoarea pe parcursul verii: de la verde viu în iunie la verde palid în august, până la galben şi roșu în octombrie. Iubește soarele, versanții de sud ai munților, solurile uscate, vântul. Caută lumina tinzând spre văzduh, deasupra tovarășilor pe care îi are alături: de aceea ramurile mai de jos se usucă, așa cum se întâmplă cu lucrurile pe care le lăsăm în urmă în viață, şi atunci e ușor să le frângi şi să te eliberezi de ele. Dar fragilitatea crengilor garantează soliditatea trunchiului: din zadă sunt grinzile acoperișurilor caselor. Pe coama acoperișului muntenii obișnuiesc să cioplească data construirii: cele mai impunătoare case din această vale datează de la începutul secolului al XVIII-lea. Contemplându-le, mă gândesc la zadele acelea vechi de patru veacuri, din care unul petrecut în pădure şi celelalte trei sprijinind o casă, şi mi se pare serviciul cel mai nobil pe care un copac i-l poate aduce unui om.

Venerez pinul ca pe un zeu. Toiagul cu care mă plimb este de pin: are un lemn alb care nu se îngălbenește cu vremea, puternic şi elastic în drumețiile pe poteci. În alte părți trăiește în păduri, însă aici este un copac singuratic, care crește foarte încet. Are semințe pe care păsările le ascund în cămările lor tainice, în crăpăturile stâncilor de la mare altitudine. Apoi îi sunt de ajuns puțin pământ, o șuviță de apă de ploaie: ultimii arbuști de zâmbru cresc acolo sus, pe buza prăpăstiilor, pe creste. Uneori iau forme chinuite din cauza acrobațiilor pe care trebuie să le facă crescând, a zăpezii care îi strâmbă şi îi încovoaie, a fulgerului care îi frânge. L-am găsit pe cel mai curajos dintre copaci la 2.500 de metri, un mic zâmbru crescut într-o scobitură care îl apăra de vânt şi aduna pentru el puțină apă din cer. Mi s-a părut că am descoperit un templu secret şi trebuie să fi rostit ceva asemănător unei rugăciuni.

Cuvintele

Remigio citea de toate, dar mai ales cărți grele. În anul acela îi citea pe Sartre, Camus şi Saramago. Era uluitor să mergi pe o cărare şi să-l auzi rostind aceste nume, să reconstitui istoriile noastre opuse de cititori: eu, un licean de la oraș, sfârșisem prin a-i respinge pe scriitorii intelectuali, îndrăgostindu-mă de proza americană, cea a frontierei şi a străzii; el, în schimb, făcuse opt clase, crescuse într-un sat de munte şi la patruzeci de ani îi descoperea pe clasici. Mi-a povestit despre copilăria lui marcată de solitudine, de copil singur la părinți, timid şi fără prieteni. Foarte repede începuse să lucreze ca zidar cu tatăl său. Prefera munca școlii, dar avea un caracter reflexiv şi, la un moment dat, devenise conștient de o limită severă: cuvintele pe care le cunoștea nu îi ajungeau pentru a spune cum se simte.

M-am oprit. Ne plimbam prin pădure, la sfârșit de august, fără să întâlnim pe nimeni. În ce sens? l-am întrebat curios. În sensul că întotdeauna vorbise în dialect, mi-a explicat Remigio, iar dialectul are un lexic bogat şi precis pentru a indica locurile, uneltele, muncile, părțile casei, plantele, animalele, dar devine brusc sărac şi vag când vine vorba de sentimente. Știi cum se spune când ești trist? m-a întrebat. Se spune: *mi se pare lung*. Adică timpul. Este timpul care, atunci când ești trist, nu mai trece odată. Dar aceeași expresie se folosește şi când te încearcă dorul, când te simți singur, când nu-ți mai place viața pe care o duci. La un moment dat, Remigio hotărâse că acele patru cuvinte nu îi mai ajungeau,

avea nevoie de cuvinte noi pentru a spune cum se simțea şi se apucase să le caute în cărți. De aceea devenise un cititor atât de avid. Căuta cuvintele care să îi vorbească despre el însuși.

Ca toți cei de la munte, avea o meserie vara şi o slujbă iarna. Vara repara casele vechi. Iarna manevra utilajul de nivelare pe pârtiile de schi. Schimburile şi salariul nu-i conveneau deloc, însă peisajul, da: noaptea, singur, înconjurat de un imens spațiu alb, cu stâncile ascuțite de la trei mii de metri luminate de reflectoare, puțină muzică în habitaclu şi afară vântul sau ceața deasă sau cerul înstelat.

O dată aproape îşi pierduse viața. Avea douăzeci şi cinci de ani şi bătătorea o pârtie la mare altitudine, chiar cea care trecea pe lângă cabana mea. La un moment dat văzuse zadele îndoindu-se până la pământ, apucase să se mire de forța vântului şi de deplasarea de aer care îl lovise şi pe el. Nu era vântul, era fruntea unei avalanșe. Fusese de ajuns doar aerul ca să-i spargă parbrizul. Remigio se trezise după cine știe câtă vreme între resturile utilajului de nivelare a pârtiei, care rămăsese înțepenit între copaci. Îl dureau toate mădularele, dar ieșise din el ca să se târască în vale. Mi-a spus că în timpul coborârii dușmanul cel mai mare nu fusese durerea, ci oboseala, tentația de a se opri ca să se odihnească. Şi că descoperise o parte din el care se agăța în chip feroce de viață, și acea parte îl dusese acasă. Unde ajunsese și-și pierduse cunoștința imediat ce trecuse pragul.

Însă el nu zicea *acasă.* Deși avea o obsesie pentru case, când trebuia s-o indice pe-a lui, vorbea pe ocolite. Să mergem la mine, spunea. Sau: unde stau. Niciodată nu l-am auzit spunând: *acasă la mine.* Mă întrebam de ce, eu care, în schimb, începeam să numesc „acasă“ orice loc după ce locuiam puțin acolo. Mă întrebam dacă nu se simțea la el acasă nicăieri, sau dacă o casă era totuna cu alta pentru că oricum casa lui era întreaga vale. Îl invidiam pentru asta: pentru că aparținea unui loc mult mai vast,

pădurilor, pâraielor, formei munților, bucății de cer decupate de munți, anotimpurilor care se perindă pe-acolo.

Cum nu ieșise niciodată din satul lui, se îndrăgostea de oamenii care veneau şi plecau. I se întâmpla încă din copilărie. Cu cei care nu erau de prin partea locului prefera să vorbească, precum o piatră care întreabă o pasăre ce se află de cealaltă parte a muntelui. Ca să nu rămână mai prejos, când se împrietenea cu cineva, îl ducea într-un loc special, la un mare lac întunecat care semăna cu el, şi într-acolo ne îndreptaserăm în ziua aceea. Pe drum îmi arăta locurile spunându-le pe nume, dar nu erau sate sau piscuri ca pe hărțile oficiale: harta sa era alcătuită dintr-o pădure, un luminiș, o groapă în teren, un bloc eratic înfipt în mijlocul unei pășuni. Știi cum se cheamă locul ăsta? Mă întreba. *Pian des sardognes, pra' pera', sasc murel, borna de' grai.* Toponimele acelea nu existau în nici un registru. Acum puțini şi le mai aminteau: definiseră hotare şi proprietăți, dar, odată părăsit muntele, căzuseră în uitare. În felul acesta, Remigio, care încă din copilărie se bucura de cuvintele noi, suferea acum din cauza cuvintelor pierdute şi a dărâmăturilor pe care le întâlneam urcând. Şi casele acelea purtaseră un nume la vremea lor. *Fontane, Champette, Brengatze, la Pelletzira,* fiecare casă avea un nume a cărui obârşie uneori o înțelegeai, alteori evoca ceva sau pe cineva a cărui amintire nu se mai păstra. Apoi acoperișul se prăbuşea, zidurile se năruiau şi ultimul care se prăbuşea era însuşi numele: vor dispărea unul după altul până ce nimeni nu va mai şti cum se numesc stânca, luminișul, groapa, iar muntele se va elibera nu doar de om, ci şi de nevoia acestuia de a pune nume lucrurilor. Uneori Remigio își amintea un termen, dar nu şi semnificația sa – era doar un sunet auzit în copilărie –, şi atunci o întreba pe mama sa, care avea șaptezeci şi doi de ani, cinci vaci, doi câini şi trăia în afara timpului împreună cu cuvintele uitate.

Printre casele părăginite mă călăuzea ca un arheolog. Renova case de o viață şi vizitase o grămadă. În cufere găsise documente de acum patru sute de ani: testamente, transferuri de proprietate, contracte de construcție. În vremurile de demult, mi-a explicat, atunci când puneai să ți se construiască o casă, nu se desena un plan, ci era suficient să înșiri odăile pe care urma să le aibă, ca într-un catalog imaginar: un grajd, un hambar, o încăpere pentru treieratul secarei, una pentru prepararea brânzei, pridvoare pentru uscarea fânului. Dărăpănăturile pe care le vizitam erau şi mai simple. Remigio îmi arăta detaliile: felul în care fuseseră construite șemineul sau o nișă din perete sau arcul ferestrelor. Din aceste detalii se putea deduce anul construcţiei. Îmi explica tehnicile foarte amănunțit în timp ce trepidam lângă ușă, pentru că înăuntru era întuneric, iar afară era soare, şi grămezilor ălora de pietre umede şi aerului lor de moarte le preferam de departe pajiștile şi pădurile.

Descoperiserăm că ne place să ne plimbăm împreună. Porneam după-amiaza târziu, când puținii excursioniști rămași se întorceau în vale: urcam în fugă o oră sau două, iar la apus aveam tot muntele numai pentru noi. Ne opream la picioarele unui grohotiș ca să inventăm de fiecare dată un traseu. Întotdeauna se găsea un pârâu de-a lungul căruia să urcăm sau aveam de mers de-a lungul unui culoar. Urcăm pe acolo? ne întrebam. Apoi, când urcam, întâlneam capre alpine care ne fixau surprinse înainte să se facă nevăzute din două-trei salturi: ce căutați pe-aici la ora asta? păreau să ne întrebe. N-aveți şi voi o *casă*?

Remigio le fotografia. Atâta îi rămăsese din *patima* tatălui său. Erau turme de cincisprezece, douăzeci de exemplare: acolo bucuria curselor noastre era deplină, nu la crucile de pe piscuri sau între pereții unui refugiu alpin, ci între stânci la apusul soarelui, când priveam în ochi caprele alpine. Am fi vrut să le spunem să nu fugă, eram în trecere şi atâta tot. Teama lor de noi era singura limită de nedepășit: puteam să ne

scăldăm într-un lac, să mâncăm zmeură şi afine, să dormim pe o pajiște, dar animalele sălbatice fugeau la trecerea noastră şi ne aminteau că nu suntem ca ele, că n-o să fim niciodată ca ele.

Eu mă simțeam mai bine sub cascade sau în pâraie, lângă apa în mișcare, Remigio prefera apa stătătoare. Apoi, lacul său era deosebit de întunecat. Pe o parte a muntelui, terenul alunecase şi grohotișul cobora până la apă transformându-se în recif. Pe celălalt mal era o pantă colonizată de sălcii şi rododendroni, tăiată de un pârâu care izvora puțin mai sus şi alimenta lacul. Cocoțate la jumătatea înălțimii, acolo unde panta se îndulcea formând câteva pășuni, mai rezistau câteva cabane. Una îi aparținea lui Remigio. Fusese construită pe un perete de stâncă, așa încât îi ajungeau trei pereți în loc de patru şi avea astfel un adăpost natural împotriva avalanșelor. Mi-a arătat-o de jos, însoțindu-mă pas cu pas cu degetul pe o potecă imaginară. În cele din urmă, mi s-a părut că zăresc ceva în fața unui perete stâncos, de aceeași culoare cu piatra.

O vezi? m-a întrebat.

Da, am mințit.

Ai chef să urcăm s-o vedem?

Da, am spus, să urcăm.

O vizită la cabană

În septembrie a venit o persoană să vadă ce mai fac. Nu ne mai văzuserăm de ceva vreme. Am rămas împreună două zile care mi-au părut lungi, din cauză că mi-au solicitat concentrarea. Când a plecat, mi-am luat caietul şi am scris:

Am văzut o mână şi un picior de-ale tatălui meu ieşind de sub aşternut dimineaţa asta. Ce ciudat mi se părea să fie acolo, pe canapeaua mea, oaspete la mine acasă. Tata e un om care niciodată nu a dormit mult. Şi în dimineaţa asta zăceau pe jos un pahar gol şi un exemplar din *Corriere* de ieri, cu foile în neorânduială, aşa cum sunt toate ziarele citite de la prima până la ultima pagină. Trebuie că-l citise toată noaptea, bând whisky-ul scoţian pe care mi-l adusese, şi că adormise când afară deja se crăpa de ziuă. Din cauza luminii care intra pe lucarnă îşi trăsese cearşaful peste ochi şi aşa l-am găsit.

Oare de câte ori l-am văzut pe tata într-un pat? Ultima oară trebuie să fi fost într-o duminică după-amiaza la Milano. Ne chema pe sora mea sau pe mine în camera lui când certurile noastre îl trezeau. Pe întuneric, stabilea vinovatul şi îl striga pe nume; atunci respectivul se înfiora, iar celălalt era salvat. Nu dormea nici măcar mai târziu, când mă întorceam noaptea şi îl găseam în bucătărie, bându-şi grappa cu ziarul în mână, şi aş fi preferat să spună cu vorbe ce spunea cu ochii, aşa încât să-i pot răspunde ştii ceva, e viaţa mea.

Şi acum, când viaţa e a mea, când a mea e canapeaua pe care dormea, al meu paharul din care băuse, iar tata nu mai era decât un oaspete la mine acasă, mâna lui la şaizeci şi patru de ani era la fel ca mâna lui la patruzeci. Muncită, negricioasă, noduroasă, cu verigheta care nu mai iese de pe deget. Piciorul care se iţea de sub cearşaf semăna cu mâna, mai puţin unghia de la degetul mare, galbenă şi groasă, o unghie de os pe care şi-o rupsese alergând pe poteci. Tata nu a găsit niciodată bocancul potrivit pentru piciorul drept. Dintre cântecele pe care le-am învăţat de la el, cântecul meu preferat chiar despre asta vorbeşte. *Şi de au bocanci, şi de n-au, vreau să vină după mine vânătorii mei de munte.* Făcuse armata la munte şi, când eram mic, îmi cânta despre Marele Război; poveştile despre bocanci, trenuri, iubite şi vin făceau parte din noi.

Atunci mi-am imaginat că ridic cearşaful şi găsindu-l aşa, cu barba şi părul negre ca tăciunele, cu ochi de diavol, am simţit din nou cum mi se face pielea de găină, am pus de cafea şi am ieşit. Afară m-am spălat pe faţă la fântână şi am luat vasul pe care câinii, peste noapte, îl goliseră de oase. Când m-am întors în casă, tata nu mai era acolo.

Mai târziu, după ce tata a plecat, sus în pădure am găsit o zadă dezgolită de fulger, căreia i se întâmplase ceva foarte ciudat. O singură creangă aproape de bază mai era în viaţă. Fulgerul îi făcuse rău trunchiului, dar îi făcuse bine crengii, care cine ştie cum îşi schimbase direcţia, începând să crească pe verticală, aşa încât de-acum era aproape un al doilea trunchi. În felul acesta, bătrâna zadă se transformase acum în două zade: una arsă şi golaşă, alta plină de muguri. Date fiind cele întâmplate zilele astea, mai întâi m-am gândit că trunchiul nou puteam fi eu, iar cel vechi, tata. Apoi mi-am zis că eu sunt ambele trunchiuri, cel vechi şi cel nou, şi că fulgerul era lucrul pe care îl așteptam, focul care ucide vechiul eu ca să crească unul nou. În cazul ăsta, tatăl meu nu era decât un alt copac din pădure. Dintr-odată m-am întors ca să-l înfrunt.

Un câine norocos

Dacă o să mă nasc din nou, jur să mă nasc câine, spunea Gabriele, văzându-le pe fetele aflate în trecere cum copleşeau cu sărutări şi mângâieri puiul pe care îl luase în vara aceea. Cineva, nu el, îl botezase Lucky. Se născuse în sat dintr-o mamă border collie şi un tată necunoscut şi fusese adus la păşune ca să învețe de la Lupu munca de păstor, dar poate că tatăl acela, care fusese un amant întâmplător, îi lăsase o vocație, în afară de culorile sucite: alb cu pete negre, șoldurile slabe de câine croit pentru fugă, un clopoțel la gât pe care îl auzeai când mergea după vreun drumeț. Gabriele clătina din cap când îl vedea îndepărtându-se. Nu vacile îl interesau pe câinele ăla, ci oamenii. Uneori drumețul eram eu şi o vreme încercam să-l înduplec: nu, zău așa, nu veni după mine, stai cu stăpânul tău. Lucky dădea din coadă. Dacă îl certam şi încercam să fug, o lua ca pe o joacă şi alerga după mine tot mai departe. Până ce mă resemnam să-l iau cu mine şi să-i pun la încercare calitățile de alpinist. Câinilor, după câte ştiu eu, nu le stă în fire să facă escaladă: se căţăra pe creste şi mergea prin scobituri ca un pui de capră neagră, nu avea nimic din paznicii aceia cu aer amenințător care-şi apărau teritoriul şi care îi mârâiau pe invadatorii păşunilor. De unde ai mai apărut şi tu? îl întrebam, în timp ce, mândru nevoie mare, se suia pe o stâncă pentru a scruta văile ca o capră alpină. Mă bucuram să-l am cu mine. Jos la Gabriele era un lănţug care atârna de un perete şi, fără nici o tragere de inimă, la întoarcere îl legam ca să nu mă urmeze până acasă. Atunci Lucky îşi lătra toată tristețea spre cer – i-auzi

ce hărmălaie, zicea Gabriele –, în vreme ce Lupu se ducea să conducă vacile în grajd, credincios de parcă nimic pe lumea asta nu-l interesa mai mult decât munca aceea. Erau doi fraţi vitregi meniţi să se urască, fiul singur la părinţi şi cel adoptiv, sedentarul şi nomadul. Eu, coborând spre Fontane, îmi astupam urechile ca să nu-i mai aud urletele.

Toamna își anunțase sosirea dând mici semne, nu doar cu întunericul care se lăsa în fiecare seară tot mai devreme. Cu bruma pe pajiștea din fața casei, când ieșeam dimineața cu ceașca mea de cafea. Cu umbrele zadelor pe care le vedeam lungindu-se la prânz. Cu animalele sălbatice care, după ce dispăruseră oamenii, se arătau din nou: la apus căprioarele ieșeau să pască pe pajiști, vulpea se apropia în căutare de hrană. Pădurea vibra de activități pe care le percepeam ducându-mă după lemne – țâșnitura unei veverițe pe un trunchi, săritura unui iepure în ienupăr, umbre în mișcare. Mario Rigoni Stern spunea că, dintre anotimpuri, cel care îi plăcea cel mai puțin era vara, deoarece viața se ascunde de om şi e ca şi absentă, însă iubea toamna care ne face din nou să ne ascuțim privirea, să ciulim urechea şi să ascultăm. Dar nu vorbea despre somnul pe care îl simțeam cuprinzând muntele. Despre pâraiele secate, despre iarba arsă de gerul de peste noapte, despre miresmele care se estompau zi după zi, puțin câte puțin: nu se mai simțeau nici fânul, nici rășina, nici mușchiul. În aer începea să se răspândească mirosul sobelor şi al bălegarului pe care păstorii îl împrăștiau înainte să plece. După nopțile de ploaie vedeam zăpada albind piscurile munților – coborând la 2.500, 2.400, 2.300 de metri – şi topindu-se apoi într-o după-amiază cu soare. Cum vegetația se rărea, sunetele soseau mai de departe: astfel, mi se întâmpla să aud un tractor şi apoi să-l văd trecând pe drum la doi kilometri în vale. Zgomotului drujbelor i se alăturau vocile culegătoarelor de cartofi, aplecate în grădini ca să scoată rodul pământului. În fiecare seară,

de sus auzeam: Lucky! Lucky! Şi uneori, dar nu întotdeauna, clinchetul de clopoțel care răspundea chemării.

L-ai văzut pe Lucky? a venit să mă întrebe Gabriele. Nu, nu-l văzusem. Dispăruse de o zi şi nu am știut nimic despre el până a doua zi. Apoi au sunat de la adăpostul pentru câini, spunând că îl găsiseră într-un autobuz la întoarcerea de la școală, după ce coborâseră toţi copiii şi nu mai rămăsese decât șoferul, la treizeci de kilometri de noi. Nimeni n-avea idee cum se urcase în autobuz, dar cu siguranță că în explorările sale mersese destul de departe. În curând am descoperit că, în afară de cărările de munte, trebuie că avea o slăbiciune şi pentru drumul asfaltat, dat fiind că urca la bordul oricărui mijloc de transport pe care îl vedea deschizându-şi uşa în faţa sa. Îndată ce a învăţat s-o facă, adăposturile pentru câini din zonă şi-au pasat numărul lui Gabriele şi, odată cu telefoanele, au început să sosească şi amenzile.

E un câine *beatnik*, spuneam eu.

Ce? întreba el, care nu prea știa literatură. Era furios, se înţelege de ce: îl luase pe Lucky ca să lucreze şi-n loc de asta trebuia să plătească pentru năzbâtiile lui. Dintr-o măsură punitivă, lanţul a devenit un obicei. Eu, care treceam pe acolo şi îl vedeam legat şi fremătând, aveam permisiunea să-l eliberez ca să-l iau cu mine la plimbare, dar după atâta distracție, goană, fugă după marmote, gândul să-i leg din nou lanţul la gât mă făcea să mă simt mai vinovat ca niciodată.

Ştii pe cineva care vrea un câine? a început să mă întrebe Gabriele cu o detaşare care disimula melancolia. Se ataşase de Lucky, dar nu total. Cred că îi plăcea firea lui hoinară. Lucky, Lucky, noi doi am fi putut să fim prieteni, părea să gândească, mângâindu-l melancolic pentru ultima oară. Din colţul său, Lupu observa scena cu botul în pământ, cu colţii pe jumătate dezveliţi, ascunzându-şi cu greu neplăcerea printr-un mârâit surd.

* * *

Nu voiam un câine, nu vrusesem niciodată. În primul rând, m-ar fi împiedicat să călătoresc. În al doilea rând, m-ar fi distras de la scris. În al treilea, în al patrulea, în al cincilea rând, mi-ar fi luat libertatea în moduri pe care nici măcar nu puteam să mi le imaginez. Şi apoi, cum aş fi putut suporta să fiu numit *stăpân*? Astfel, când am trecut pragul cabanei împreună cu Lucky, eram mai mult îngrijorat decât mulţumit. M-am gândit să pregătesc prânzul, acesta fiind felul meu de a mă împrieteni cu muntenii: am făcut nişte paste pentru doi, dar apoi el a mâncat porţia lui şi pe a mea, aşa de flămând era. După ce a terminat, a luat în stăpânire colţişorul aflat în umbră de sub masă. Atunci mi-am tăiat o bucată de pâine şi nişte brânză, m-am aşezat la masă şi am deschis caietul, aşa cum îmi plăcea să fac în ultima vreme, scriind în timp ce îmbucam ceva. Cu Lucky, tabietul meu avea să aibă viaţă scurtă. A adulmecat brânza, s-a ridicat, a venit să-şi pună botul pe picioarele mele, mi-a bălit pe pantaloni. A căpătat cojile şi încă ceva. Nu apucasem încă să pun stiloul pe hârtie, că s-a şi săturat să stea dedesubt şi s-a dus la ușa casei. Fixa clanța, se uita la mine, dădea din coadă, se întorcea sub masă să mă cheme, se ducea din nou la ușă. Clopoțelul pe care îl avea la gât era vocea neastâmpărului său.

Trebuie să mergem şi să nu ne oprim până ce nu am ajuns, îi spunea Neal lui Jack şi Lucky mie.

Unde mergem? întrebam noi.

Nu știu, dar trebuie să mergem.

M-am gândit că clopoțelul acela nu mai folosea la nimic, aşa că i l-am scos cu tot cu zgarda de piele de care era agăţat şi pe care am atârnat-o de un cui care ieşea din zid. S-a terminat cu cariera ta de păstor, Lucky, i-am spus. Credeam că se va bucura să nu mai poarte amintirea aceea a robiei sale, dar el era indiferent la simboluri, îl interesa doar acţiunea. Aşa că, în cele din urmă, am deschis uşa şi am plecat la plimbare.

Desarpa

A venit şi ultima sâmbătă din septembrie şi, ţinând cont de vântul înghețat care bătea, aveam senzația că nu-mi mai rămân multe sâmbete de petrecut la munte. Urcând pe cărarea pentru catâri, am întâlnit un lung șir de vaci lente, înconjurate de câini şi copii care aveau grijă ca nici una să nu zăbovească, cu un bărbat în fruntea alaiului şi nevasta lui în coadă, conducând un tractor cu remorca încărcată de lucruri. Era *desarpa.* Păstorii coborau de la pășuni, nu din cauza frigului, ci pentru că iarba se sfârșise. Veneau în jos tăcuți, fără să aibă nevoie să îndemne animalele şi nici să vorbească între ei, şi nu știam dacă ce citeam pe fețele lor era oboseală sau melancolie. Unii chiar m-au salutat. E câinele tău? mă întrebau. Stă cu mine, răspundeam stânjenit, incapabil să gândesc sau să spun că Lucky era *al meu.*

Sus, pe munte, am dat o tură pajiștilor închise unde înainte răsunau tălăngile. Lucky adulmeca ici-colo viața care abia plecase: uși şi ferestre zăvorâte, gropi de bălegar goale. Micile canale care aduceau din pâraie apă în adăpători şi în grajduri erau acum secate. Căzi de baie ruginite şi răsturnate zăceau pe pajiști. Pe pământ, baligă uscată, urmele roților tractoarelor, țărușul de care fusese legat câinele. Păreau lucruri abandonate într-un exod grăbit, de parcă ar fi izbucnit un război sau o epidemie. Doar urzicilor le mergea bine, dar astea cresc bine unde nu mai trăieşte nimeni, un semn că locul e părăsit.

Urcând dincolo de ultimele pajiști, am trecut dintr-o săritură pârâul pe care în iunie îl traversasem scoțându-mi bocancii şi ciorapii: se transformase într-un șir de bălți în care păstrăvii lâncezeau prizonieri, puteam să-i prind cu mâinile. Apa lacurilor era plumburie, aproape neagră. O crustă de zăpadă înghețată acoperea ca un voal malurile dinspre miazănoapte. Lucky o lingea, o zgâria cu colții; ceva din el era făcut pentru iarnă şi o simțea venind cuprins de entuziasm. Eu, în schimb, eram făcut pentru vară şi am fost ușurat să alerg în jos şi să calc din nou pe iarbă.

Când am ajuns la Gabriele, m-am gândit la prietenul meu care se încălzea cu ceașca sa de cafea cu unt proaspăt, zahăr şi vin roșu, un amestec infernal pe care de câteva ori, din rațiuni de ospitalitate şi de orgoliu, fusesem nevoit să-l beau şi eu. Speram că nu va trebui s-o fac din nou. L-am găsit în faţa grajdului, cu pene de despicat lemne şi un ciocan, trudind la o stivă de lemne mai înaltă decât el. Lupu şi Lucky, care nu mai erau siliți să se prefacă frați, deja se dușmăneau pe față: s-au învârtit unul în jurul celuilalt cu blana zbârlită, apoi câinele cel bătrân l-a răsturnat pe cel tânăr cu o lovitură de labă, l-a ţintuit la pământ şi şi-a înfipt colţii în umărul lui. Lucky a scheunat de durere şi de spaimă. Lupu! a strigat Gabriele. A aruncat după el cu o surcea şi câinele a slăbit strânsoarea, așa că Lucky a fugit șchiopătând spre casă, iar Lupu s-a îndepărtat ofensat, ca unul care nu făcuse nimic altceva decât să-şi exercite drepturile. L-am privit pe Gabriele puțin zguduit de violența scenei. Așa-s câinii, a zis el ridicând din umeri. În curând aveam să mă obișnuiesc şi eu cu asta.

Bătrâna zadă trebuie că crescuse strâmbă şi nu voia să ajungă lemn de foc: ca s-o tăiem era nevoie de trei sau patru pene şi mai mult efort decât de obicei. Lui Gabriele nu i-a displăcut să pună jos ciocanul şi să-şi tragă sufletul. Când l-am întrebat dacă nu era trist să-i vadă plecând pe toți, s-a prefăcut nepăsător, de parcă nu se schimba nimic dacă rămânea singur. În

ceea ce îl privea, nu se gândea deloc la *desarpa*: a declarat cu semeţie că era doar o chestiune de provizii, cu pivnița plină avea să reziste acolo sus până la Crăciun. Dar în ochii lui, după felul în care îmi evitau privirea, citeam că doar își dădea aere cu rânjetul ăla şi că în realitate toamna îl apăsa şi pe el.

Ce e azi, sâmbătă? a întrebat. Ce zici, mergem în sat să tragem o băută?

I-am răspuns că nu, sustrăgându-mă datoriei mele de tovarăș de băute. Știam că îl dezamăgesc, dar ultima oară când *trăsesem o băută* îmi luase două zile să-mi revin şi-apoi asta de-acum avea aerul unei pileli triste şi neplăcute.

L-am găsit pe Lucky pe balconul cabanei, lingându-şi rănile. Avea o gaură în pulpa sângerândă. Sper că ai înțeles că trebuie să păstrezi distanța, i-am spus. Un anotimp crud, așa era toamna, care şi pe noi ne făcea să fim cruzi.

A doua zi au plecat şi vecinii mei. Mai mult decât după oameni, cu care nu reușisem niciodată să mă împrietenesc, îmi părea rău după câini. Avea să-mi lipsească sunetul clopoțelului care le anunța vizitele. Cum Ciuntu venea la pas, Billy la trap şi Fulger la galop, învățasem chiar să-i recunosc după clinchet. Au plecat fără să-şi ia rămas-bun, iar eu m-am gândit: cu atât mai bine. Se știe, câinilor nu le place deloc să-şi ia rămas-bun şi nici eu nu mă omor după ceremonii. Era o altă parte a verii împuţinate, ofilite, apuse; când din anotimpul meu nu va mai rămâne nimic, voi putea închide uşa şi pleca.

Dar Ciuntu, Billy şi Fulger au fost înlocuiți de alți câini, iar aceştia nu au venit în sunet de clopoțel. Într-o dimineață de octombrie m-au trezit cu lătrăturile lor. M-am dus la ușă, ținându-l pe Lucky să n-o ia din loc ca să se încaiere, şi am văzut o haită de câini prepelicari alergând în sus şi-n jos prin pădure la comenzile a doi necunoscuți. Aceştia purtau binocluri la

gât, haine de camuflaj şi puști pe umăr. Niciodată nu-mi trecuse prin cap că într-o bună zi va începe sezonul de vânătoare. Câinii alergau isterici, aţâţaţi de mirosul prăzii: de atunci, scena s-a repetat în fiecare dimineaţă şi împuşcăturile au început să bubuie în zori. Atunci Lucky se cuibărea sub pat, iar eu mă rugam la zeul pădurii ca gloanţele să nimerească în gol. Mă gândeam la căprioarele, la caprele alpine, la cerbii atât de râvniți. În timpul săptămânii, la apus, platoul de la capătul drumului a devenit un loc de întâlnire pentru vânători: la ora aceea, cerbii ieşeau ca să pască la marginea pășunilor, unde iarba fertilizată este mai grasă decât în poieni. Timp de şase zile vânătorii le studiau cu binoclul mişcările şi orarele. Îi numărau, îi măsurau, şi-i alegeau chiar: păreau a spune ăla e al meu, îl iau eu, vai de cine se atinge de el. Cerbii nu ştiau că ziua a şaptea avea să le fie fatală, ar fi trebuit să stea ascunși duminica, să ţină sărbătorile.

Era un vânător bătrân care trecea pe lângă cabană în fiecare dimineaţă. Se învârtea prin pădurea din apropiere, poate pentru că nu reuşea să meargă mai departe. Într-o zi am auzit două împuşcături şi apoi l-am văzut plecând cu un iepure la şold, agăţat de labele din spate, cu urechile lui lungi şi cenuşii atârnându-i până la pământ. În sinea mea am fost sigur că era prietenul meu. Iepurele ale cărui urme le văzusem primăvara, când sufeream de singurătate şi întâlnirea aceea îmi fusese atât de scumpă; acelaşi iepure care în fiecare seară mă scruta de departe, făcându-mă să sper că, odată ce se va obişnui, mai devreme sau mai târziu va găsi curajul de a se apropia. Acum m-am rușinat de acea domesticire răbdătoare, era o capcană pe care i-o întinsesem: cum putea iepurele să facă deosebire între mine şi omul cu pușca? Moartea sa mi s-a părut un delict intolerabil şi l-am urât pe bătrânul ăla din străfundul inimii.

În albul zăpezii

Ieri după-amiază a început din nou să ningă.
O zăpadă uscată, făinoasă, de iarnă, pe care vântul o învârtejea pretutindeni şi care ajungea să se aşeze pe pragul casei şi pe lemnele stivuite lângă zid.
Ce, s-a făcut deja octombrie? m-am gândit.
Nici măcar zadele nu apucaseră să-şi scuture acele. Crengile lor atârnau jos şi uneori se rupeau dintr-odată. Nu am mai auzit nici boncăluitul cerbului, nici împuşcăturile vânătorilor.

Seara am rămas lângă fereastră, citind şi privind afară. Fulgii erau iluminaţi de luminile casei.
O carte de Sylvain Tesson, *În pădurile siberiene*: lacul Baikal, ţigări, vodcă, gânduri despre un frate de departe.
Încă mai ningea şi de-abia pusesem de cină când s-a terminat butelia de gaz. Flăcăruia albastră a devenit galbenă, a tremurat şi apoi s-a stins.
Adio supă, m-am gândit.
Am învelit patru cartofi în staniol, i-am aruncat în jăraticul din sobă şi după o oră i-am mâncat crocanţi şi pârpăliţi, presăraţi cu sare, lângă un vin roşu.

* * *

Să fi fost ora 9 când m-a lăsat şi lumina. Becul de deasupra mesei s-a stins. Cântecul de la radio s-a întrerupt la jumătate. Frigiderul a încetat brusc să zumzăie.
Întreaga casă s-a cufundat în beznă şi-n tăcere, cu excepţia pocnetului focului şi a şoarecelui care de două zile bântuie prin mobila din bucătărie. Afară, zăpada nu făcea nici un zgomot.
Eu m-am resemnat, ce altceva puteam să fac?
Am desfăcut canapeaua, mi-am pregătit patul la lumina slabă a sobei, am băgat zdravăn lemne şi m-am dus la culcare. Trosnetul sobei, pe care îl ascultam pe întuneric, îmi ţinea o plăcută tovărăşie.

După un minut am auzit un câine care, din locul său de sub masă, a venit să se aşeze pe pat, încercând să nu se facă auzit, de parcă aş fi putut să nu-l observ. S-a ghemuit în fundul patului şi mi-am vârât picioarele sub el.

Noaptea trebuie să fi visat că scriu o povestire despre un om căruia i se termină totul, gazul, lumina, cerneala, şi a cărui viaţă se reduce dintr-odată la minimumul esențial, în timp ce deasupra mea, afară, împrejur, ningea şi iar ningea.

Dimineaţa lumea era o pagină albă.
Cerul era limpede, de un albastru pe care contrastul cu pădurile acoperite de zăpadă îl făcea şi mai intens.
Am dat o tură ca să văd câtă zăpadă căzuse şi nici n-am ieşit bine pe uşa casei, că m-am şi afundat până la genunchi.
Lucky era în elementul lui: sărea în faţa mea, se arunca, îşi umplea botul, se rostogolea în zăpada proaspătă. Poate că ai fost câine de sanie, i-am spus, nu eşti hoţ de maşini, eşti căutător de aur.
Zadele se eliberau subit la primele raze ale soarelui, descărcau avalanşe, iar dedesubt erau verzi şi galbene.

Dacă aş fi avut un aparat de fotografiat, aş fi făcut poze pe verticală, pentru că îmi plăceau copacii, zăpada şi cerul. O zadă acoperită de zăpadă, dimineaţa, are ceva solemn. M-am gândit la Pavese: „Eu unul cred că un copac, o stâncă profilându-se pe cer au fost nişte zeităţi încă de la început“.
Acasă am curăţat de gheaţă nişte lemne, am aprins focul, mi-am amintit că nu mai aveam gaz. Nici lumina nu venise încă. Atunci am făcut cafea pe jăratic, turceşte, şi ibricul s-a înnegrit pe fund.
Când m-am aşezat la masă, caietul meu era acolo şi mă aştepta: oprit la ziua de ieri, la o zi de acum mulţi ani, chiar la rândul acela, exact acolo unde îl lăsasem înainte să înceapă să ningă.

Ultimul pahar

„Sfârşitul este important în toate lucrurile“, scrie în *Hagakure*. Iar eu mi-am petrecut ultimele zile acolo sus gândindu-mă la asta, la faptul că voiam să termin cu bine. Dimineața Lucky mă trezea lingându-mă pe față şi mergeam împreună să controlăm ce mai făcuse gerul: spărgeam lunga stalactită de gheață care atârna de fântână, o strângeam în mână până ce mi se lipea de piele, apoi o lăsam să plutească şi să se topească între acele de zadă. Dacă noaptea fusese senină, termometrul de afară indica minus cinci grade. În casă aprindeam soba, pregăteam cafeaua, reconstituiam traseele șoarecelui care îmi ținea tovărășie. Noaptea explorase blatul din bucătărie, aragazul, chiuveta, se învârtise pe raftul cu paste şi orez, săpase între scândurile podelei ca să scoată firimituri de pâine. Nu ştiam ce să mă mai fac cu el: la început fusese temător, ieşea doar în crucea nopţii. Apoi înțelesese că are o gazdă tolerantă şi prinsese curaj: acum mă pomeneam cu el pe lângă mine chiar şi în timp ce găteam. Aşa nu se mai poate, îmi spuneam curățând cabana de urmele trecerii sale. Ar fi trebuit să scot munteanul necioplit din mine, să iau mătura şi să-i fac de petrecanie. Bastonul de drumeţii mi-l rupsesem de curând, traversând un pârâu. Vârful de metal se prinsese între doi bolovani, făcusem pârghie ca să-l extrag şi, *crac*, se rupsese. Hotărâsem să nu-mi caut alt baston, oricum n-aveam ce să mai fac cu el. În schimb, păstrasem bucăţile din cel vechi: toiagul acela de zâmbru curăţat de coajă cu briceagul şi uscat la soare, zgâriat de pietrele grohotișurilor şi lustruit de sudoare, tovarăşul

hoinărelilor unei lungi veri, avea să sfârșească în cămin în ultima seară. Şi poate că voi înceta să mă atașez de șoareci, de toiege şi de bocanci, care deja mi se rupeau în picioare.

Gabriele susţinea în continuare că va coborî când se termină vinul. Foarte amuzant, dar învăţasem să-i recunosc replicile. Damigenele erau goale de ceva vreme, ajunseserăm să cumpărăm vin de la supermarket. Adevărul este că, fără să ne sfătuim, Gabriele, Remigio şi cu mine ne hotărâserăm să plecăm toţi trei la sfârşitul lui octombrie. Venea zăpada, de data asta zăpada adevărată. Prin urmare, unul îşi găsise o cameră în sat, o golea de mobila veche pentru a pune înăuntru o sobă, un pat pliant şi o masă; celălalt urma să se mute în casa lui de iarnă, chiar dacă nici pe aceasta n-o va numi niciodată *casă*; iar eu urma să mă întorc la oraş, să privesc munţii de pe geamurile maşinii, blocat în trafic pe Ponte della Ghisolfa. Dar înainte de asta mai aveam de realizat un ultim proiect. De multă vreme voiam să petrec o seară împreună cu ei doi, dar îmi evitaseră punctual invitaţiile. Din nu se ştie ce motiv, deşi se cunoşteau dintotdeauna, nu fuseseră niciodată prieteni, iar mie lucrul ăsta mi se părea foarte trist, pentru că ţineam atât de mult la amândoi. Într-o zi de octombrie am luat taurul de coarne şi le-am spus ştiţi ceva, diseară gătesc, voi aduceţi de băut şi să n-aud scuze, luaţi-o ca pe un cadou pe care mi-l faceţi. Şi chiar mi l-au făcut. Puţin stânjeniţi, cu o sticlă de vin fiecare şi îmbrăcaţi cu hainele bune, s-au prezentat la uşa mea la lăsarea întunericului. „Aveam în casă trei scaune“, scria Thoreau, „unul pentru singurătate, al doilea pentru prietenie și al treilea pentru companie“. Am apucat să văd şi eu cum este mica noastră societate de la munte. Dacă am făcut ceva bun acolo sus, dacă trebuie să aleg ceva de care sunt mândru, este că i-am aşezat pe prietenii mei la aceeaşi masă, că m-am simţit bine cu ei înainte de a pleca.

Mi-am petrecut ultima zi pregătind cabana pentru iarnă. În grădina de legume sălbăticită am împrăştiat cenuşa din cămin. Poate că nu era cine ştie ce îngrăşământ, dar mi s-a părut corect s-o fac: era ca şi cum aş fi luat zada aceea căzută primăvara şi aş fi înapoiat-o muntelui. Am acoperit cu câteva lopeţi de pământ groapa în care aprindeam focul în aer liber şi am stivuit lemnele rămase sub balcon. Am dus în casă fierăstrăul, cosorul, cazmaua și grebla. Apoi m-am spălat pe mâini la fântâna cu apă rece ca gheaţa şi am aruncat o privire în jur. Locul arăta din nou la fel cum îl găsisem în prima zi, doar Lucky, care pe-atunci nu era încă, se uita la mine şi nu înţelegea: eşti gata să mergi la oraş, l-am întrebat, câine ghinionist ce eşti? În toată viaţa lui nu văzuse încă o lesă şi nici un trotuar. Se vede că noi doi ne iubim foarte mult, i-am spus. Poate o să mă înveţi să sar în prima maşină care trece şi să evadez.

La prânz a venit Gabriele şi a spus: nu prea mă pricep să-mi iau rămas-bun. Nici eu, i-am răspuns. Atunci pa, a spus el. Nu mai avea *paraditele*, lucra deja la telescaun. Demontau scăunelele, ungeau angrenajele şi strângeau buloanele în vederea sezonului de schi. S-a îndepărtat cu tractorul său, cu Lupu muşcându-i roţile din faţă, cum făcea întotdeauna, lătrând şi punându-se de-a curmezişul drumului, de parcă ar fi vrut să spună opreşte-te, unde te duci, întoarce-te. În schimb, Remigio m-a gonit din casă când am trecut să-l salut, s-a prefăcut că are treburi importante şi puţin după aceea mi-a scris un mesaj ca să se scuze, mărturisindu-mi că era trist şi nu fusese în stare să mă îmbrăţişeze. Îl înţelegeam bine şi pe el.

Sus nu mai urcam de ceva vreme, dimineaţa muntele era acoperit cu o crustă de gheaţă. Aşa că am profitat de după-amiaza aceea însorită, am plecat cu Lucky imediat după prânz, am urcat repede pentru că ştiam că am puţine ore la dispoziţie până să se lase întunericul. Apoi a fost ca şi cum aş fi înregistrat un film pe care să-l iau cu mine. Am ajuns pe creastă şi am descoperit, după atâtea luni, un versant necunoscut, am mers pe o

cărare pe care nu mai umblasem niciodată. Am coborât pe cealaltă parte până la o pășune arsă de ger. Am tras cu ochiul pe fereastra unui refugiu închis: o masă, scaune, farfurii stivuite pe raft, conserve, ca şi cum cineva tocmai plecase şi făcuse un pic de ordine înainte să iasă. Apoi am studiat muntele şi am ales un traseu frumos, frumos pentru cine cunoaşte frumuseţea de a merge pe unde nu există poteci şi de a străbate crestele pe drumurile caprelor negre. Am trecut de vizuinile părăsite, de trunchiurile frânte, de zadele pe care toamna le zugrăvise în culori aprinse, am traversat un grohotiş sărind de pe un bolovan pe altul printre rododendronii golaşi. Mi-am înmuiat mâinile şi faţa într-un pârâu. Am gustat afinele de octombrie, plantele de-acum despuiate de frunze, dar încă încărcate de boabe, îngheţate de gerul nopţii, smochinite, întunecate, dulci ca stafidele.

Încă din copilărie făceam o ultimă plimbare pentru a-mi lua rămas-bun de la munte. Scriam bileţele şi le ascundeam în despicăturile stâncilor, în găurile din scoarţă, pentru ca vorbele mele să rămână acolo şi după plecarea mea.

Acum trebuie să mergem, i-am spus lui Lucky. Venise vremea să coborâm la câmpie. Ştiam deja toate visele pe care le voi avea peste iarnă.

Textele citate sunt preluate din:

Fabrizio De André, *Non al denaro non all'amore né al cielo* (Produttori Associati)

Daniel Defoe, *Robinson Crusoe* (Garzanti) [Daniel Defoe, *Robinson Crusoe*, traducere, prefaţă şi tabel cronologic de Petru Comarnescu, Editura pentru Literatură, București, 1964]

Jon Krakauer, *Nelle terre estreme* (Corbaccio) [Jon Krakauer, *În sălbăticie*, traducere din engleză şi note de Iulia Blaga, Editura Humanitas Fiction, Bucureşti, 2012]

Primo Levi, *Il sistema periodico* (Einaudi)

Cesare Pavese, *Dialoghi con Leucò* (Einaudi)

Antonia Pozzi, *Parole* (Garzanti)

Élisée Reclus, *Storia di una montagna* (Tararà)

Mario Rigoni Stern, *Le vite dell'altipiano. Racconti di uomini, boschi e animali* (Einaudi)

Henry David Thoreau, *Walden* (Einaudi) [Henry David Thoreau, *Walden sau Viața în pădure*, traducere de Ştefan Avădanei şi Alexandru Pascu, Editura Act și Politon, București, 2015]

Sylvain Tesson, *Nelle foreste siberiane* (Sellerio)

Tsunemoto Yamamoto, *Hagakure* (Mondadori)